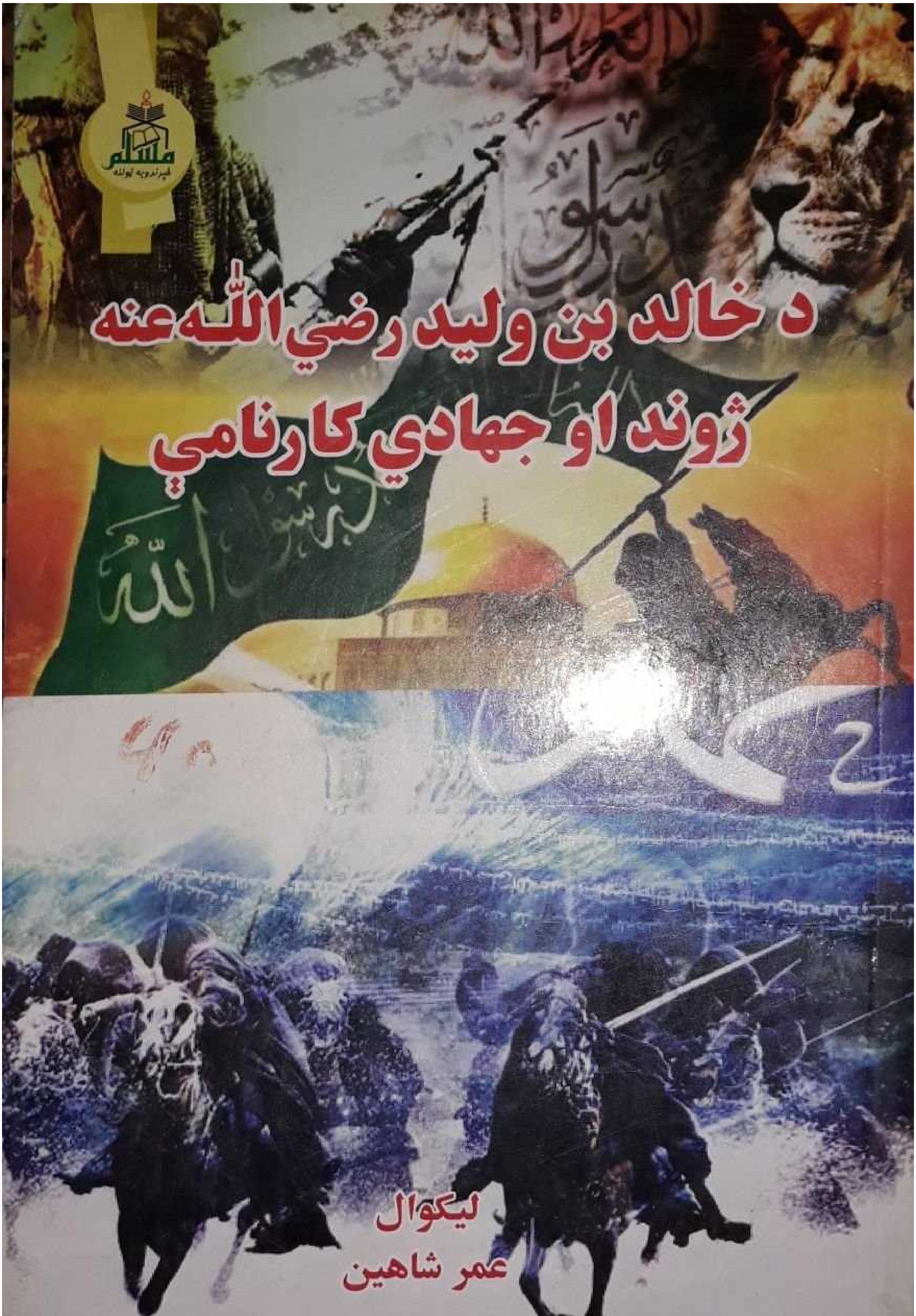

مسلم
خپرندویه ټولنه

د خالد بن ولید رضي الله عنه ژوند او جهادي کارنامې

لیکوال
عمر شاهین

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم	د خالد بن ولید رضي الله عنه ژوند
لیکوال	عمر شاهین
خپرندوی	مسلم خپرندویه ټولنه - جلال آباد
چاپ وار	لومړی
کمپوز	مصلح الدین حامد
چاپ شمېر	۱۱۰۰
چاپ لړ	۱۶۲
چاپ کال	۱۳۹۴

د چاپ حقوق له خپرندویې ټولنې سره خوندي دي

د ترلاسه کېدو ځای

مسلم کتاب پلورنځی

پته: اسحاقزی مارکېټ، لاندیني پوړ، جلال آباد ښار، افغانستان

اړیکشمېرې: ۰۷۰۶۲۶۲۴۶۳ - ۰۷۷۶۰۰۶۴۱۶

برېښنا لیک: muslim-pub@yahoo.com

لړ لیک

موضوع	مخ
سریزه	۱
نوم اونسب یې	۳
د خالد رضي الله عنه اسلام	۴
د مؤته غزا	٦
د مکې فتحه	۸
د بت ماتول	۱۳
د اسلام تبلیغ	۱۳
د حنین غزا	۱۳
د طایف محاصره	۱۵
د تبوک غزا	۱٦
اکیدر	۱۷
د اسلام د بلونکي په حیث د خالد رضي الله عنه تاکل	۱۸
خالد رضي الله عنه د ابوبکر صدیق رضي الله عنه د خلافت په دوره کې	۱۹
د طلیحه بغاوت	۲۱
ام زمل	۲۳
مسیلمه	۲۵
د یمامې جګړه	۲٦
د مسیلمه قاتل	۳۱
بهرنۍ حملې	۳۲
د عراق په لورې پرمختګ	۳۳
عراق ته د خالد رضي الله عنه روانیدل	۳۴
له هرمز سره مقابله	۳۵
د ذات السلاسل کاظمه جګړه	۳۷

لړليک

موضوع مخ

حصن المراة ۳۸
د ثنا د ويالې جګړه ۳۹
دولجه جګړه ۴۱
د اليس جګړه ۴۲
د حيره د خلکو بغاوت ۴۳
الانبار ۴۵
عين التمر ۴۷
د دومة الجندل فتحه ۴۹
حصيد ، حنافس او مضيح ۵۱
د حصيد جګړه ۵۲
د مضيح جګړه ۵۳
د ثني او بشر فتحه ۵۴
د فراض جګړه ۵۵
پر شام باندې حمله ۵۷
د دمشق جګړه ۵۸
د دمشق فتحه ٦١
د شام عامل ٦٢
د خالد رضي الله عنه غزل ٦۴
د خالد رضي الله عنه وفات ٦٧
ماخذونه ٦٨

سریزه

الحمدلله رب العالمین والصلاة والسلام علی امام النبین وقائد المجاهدین سیدنا محمدٍ وعلی اله واصحابه ومن سار علی نهجهم وسلک طریقهم وجاهد في سبیل الله الی یوم الدین امابعد!

درنو لوستونکو!

د نړۍ تاریخ د حق او باطل په بې شمېره جګړو شاهد دی ، په دې جګړو کې د بري او ماتې معیار د اسلام د یو ستر پوهاند د وینا په اساس په سلو کې پنځه اویا فیصده د جنګیالیو په عقیده، هدف او مورال پورې اړه لري، د اسلام د د تاریخ پیښې او د خالدبن ولید رضي الله عنه حیرانوونکي کارنامې زمونږ د خبرې تائید او ملاتړ کوي.

د پورتنیو خبرو د تائید لپاره د دې وړوکي تاریخي اثر پیښې هم کافي دي ، خو زه د مثال په توګه د هغه وخت د مسلمانانو د جنګي روحیې د څرګندونې لپاره د خالد رضي الله عنه د هغه لیک یو برخه رانقلوم چې د فارس د پاچهۍ د یوه سپه سالار هرمن په نامه یې لېږلی و، (پر داسې وخت له ځانه پرته هېڅوک هم مه ملامتوه ځکه ما له ځانه سره داسې خلک راوستي دي چې پر مرینه او شهادت دومره مین دي څومره چې تاسې د ژوند په خوږو مین یئ) دا د هغه وخت د مسلمانو مجاهدینو د اسلامي عقیدې او مورال یو غوره مثال دی او د هغوی د بري راز په همدې کې نغښتی وه ، په شهادت مین قوم تل ازاد او کامیاب وي ما په همدې هیله د دې اثر مطالب راټول کړې دي چې زمونږ سر ښندونکو مجاهدینو ته د هغه اتلانو د اتلولۍ او سر ښندنې انځور مخې ته ودرېږي، چې په خپلو سپېڅلو وینو یې د روم او فارس امپراطورۍ د جاهلې نظامونود تیارو په

وراندې د اسلام د ازادۍ ښښونکې نظام مشال بل کړ او دا هم ورته څرګنده شي چې د هغه وخت د يو موټي مسلمانانو د بري راز چې د روم او فارس د امپراطورۍ کمپله يې ورټوله کړه په څه کې نغښتې وه ، هغوی يو مخ د قران کريم د دې ايت مصداق وه:

﴿ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾. (البقره: ۲۴۹)

ژباړه: ډېر ځله داسې شوي دي چې يو وړوکی ټولګی د الله په امر پرېوې لويې ډلې بر لاس شوی دی.

د هغه وخت د مسلمانانو د کاميابۍ راز په سربښندنه ، صبر، استقامت، يووالي او ثبات کې نغښتی و.

که زمونږ اتل مجاهدين د الله تعالی په لاره کې ځانونه د دې صفاتو په وسيله سنبال کړې نو د مرستې ، فتحې او کاميابۍ ضمانت يې الله جل جلاله کړی دی نور به د ختيځ او لويديځ د فرعونې او صليبې ځواکونو له وحشت ، بربريت د وسلو او ځواکونو له ډېرښت څخه به هېڅ انديښنه ونه لري.

او په پای کې له تاسو محترمو لوستونکو څخه هيله کوم که چېرته مو په دې کتاب کې نيمګړتيا وليدله نو د مهربانۍ له مخې يې مسلم خپرندويې ټولنې ته وسپارئ چې په راتلونکې چاپ کې يې اصلاح کړي خپله سريزه د يو شاعر په دې شعر رانغاړم چې وايي:

تــورې ډېــرې دي خــو زره د خالــد غــواړي
تــه خالــد بــن وليــد شــه جهــان ســتا دی

په درنښت
عمرشاهين

نوم او نسب یې

نوم یې خالد رضي الله عنه کنیه یې ابوسلیمان دی او د محمد صلی الله علیه وسلم له خوا نه ورته په جګړو کې د بې سارې زړورتیا او سربښندنې له امله د سیف الله (د الله جل جلاله توره) لقب ورکړ شوی وه، دغه نومیالی او اتل صحابي له هجرت نه شل کاله د مخه په مکه مکرمه کې زیږیدلی وه. د ۴۱ کلونو په عمر د حمص په ښار کې ۲۱ هجري کې وفات شو، د نسب لړۍ یې په لاندې ډول ده: خالد بن ولید بن مغیره بن عبدالله بن عمرو بن مخزوم بن یقظه بن تمیم بن کلاب بن مره بن کعب بن لوئ بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر بن کنانه.

خالد رضي الله عنه د عربو په یوې مشهورې قبیلې بني مخزوم پورې منسوب و. د پیغمبر صلی الله علیه وسلم نیا فاطمه بنت عمرو بن عابد د خالد رضي الله عنه د غوره نیکه مخزوم د لمسي عمران بن عمرو لمسۍ وه، همدارنګه د رسول الله صلی الله علیه وسلم سکه ترور عاتکه بنت عبدالمطلب د خالد رضي الله عنه د سکني تره ابو امیه بن مغیره ښځه وه، دویمه ترور مبسره یې د خالد رضي الله عنه د نیکه مغیره د لمسي عبدالاسد بن هلال ښځه وه ام سلمه د رسول الله صلی الله علیه وسلم میرمن هم د خالد رضي الله عنه د تره ابو امیه لور وه، د خالد رضي الله عنه مور لبابه صغری بنت حارث هلالیه د محمد صلی الله علیه وسلم د میرمن ام المؤمنین میمونې خور وه، د خالد دویمه ترور لبابه کبری د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره عباس رضي الله عنه ښځه وه، د خالد رضي الله عنه پلار ولید بن مغیره د نوم او شتو خاوند و. سربېره پر دې یې په خپل قوم کې د پوهې او تدبیر له امله هم ښه نوم درلوده او خلکو به ورته په درنه سترګه کتل له نورو قومونو سره به چې کومه شخړه او معامله پیدا شوه نو د

مکې خلکو به دی د خپل او په توګه ورلیږه، خالد رضي الله عنه له کوچنیوالي راهیسې ډیر هوښیار او زړور و، د ځوانۍ له پیله یې له اس زغلولو، غشي ویشتلو نیزه وهلو او تورې وهلو سره ډیره مینه وه او بشپړ مهارت یې پکې درلوده. چې زلمی شو نو دغه تولې ښېګړې، چې د هغه وخت د ځوانانو غوره صفات ګڼل کیدل، په ده کې تر هر چا زیاتې وې. هغه په جګړه کې بالکل د لوړ فطري استعداد خاوند و تر اسلام راوړلو د مخه هم د مکې د قریشو د نظامي کمپونو انتظام، د لښکرو سامان ساتل او د سپرو د رسالې مشري د هغه پر غاړه وه. هغه دغه وظایف په ډیره ښه توګه سرته رسول، لکه څنګه چې موږ وینو د احد په جګړه کې هغه مسلمانانو ته زښت زیات زیان ور اړولی وه.

د خالد رضي الله عنه اسلام

د حدیبیه صلحې ته الله جل جلاله فتحه ویلې ده، خو دا فتحه او کامیابي د جسمونو نه بلکې د زړونو فتحه ده د اسلام د خپریدو لپاره امن پکار و او هغه د دغې صلحې په برکت د اسلام په برخه شو دا صلحه او روغه پخپله دښمنانو هم برې ګڼله. د قریشو او مسلمانانو ترمنځ چې تر دغه وخته پورې کوم جنګونه شوي دي په پوځي لحاظ په هغو کې هر ځای د قریشو په صفونو کې د خالد بن ولید رضي الله عنه نوم په ښکاره ډول لیدل کیږي، د جاهلیت په زمانه کې د سپرو لښکري ده ته سپارل شوي وي، د احد په جګړه کې د قریشو د لښکرو ښوییدلي پښې د ده په بې ساري میړانه راټینګې شوې وې، د حدیبیه په معامله کې هم د قریشو ګزمه د همدې پیاوړي اتل تر قوماندې لاندې وه. خو سره له دې ټولو خبرو هم د قریشو دغه لوی سپه سالار اسلام ته تسلیم شو، وایي چې د هغه ورور ولید بن ولید رضي الله عنه چې تر ده د مخه مسلمان

شوی وه ده ته يې ليک وراستولی وه او داسې يې ورته ليکلي وو خالده! پيغمبر صلی الله عليه وسلم له ما نه ستا پوښتنه وکړه، ته ولې نه مسلمانيږې د دغه ليک له لوستلو وروسته خالد رضي الله عنه په همدې ورځ له مکې نه ووت او د مدينې په لور روان شو، په لاره کې د ده د جنګ او جګړو ملګری عمرو بن العاص رضي الله عنه هم ورسره ملګری شو، هغه ورنه پوښتنه وکړه چې چيرته ځې؟ ده ورته وويل: د مسلمانيدو لپاره ځم اخر تر کومه پورې؟ عمرو بن العاص ورته وويل زما هم دا نيت وه دواړه يو ځای نبوي دربار ته ورغلل او په اسلام مشرف شول، پيغمبر صلی الله عليه وسلم د هغه په مسلمانيدو په دغو الفاظو دالله جل جلاله شکر اداء کړ: الحمد لله الذي هداک في الاسلام، ثنا او ستاينه هغه الله لره ده چې ته يې د اسلام په لوري هدايت کړې په دې توګه هغه توره او د ميړانې جوهر چې تراوسه د اسلام پر ضد ترينه کار اخيستل کيده د اسلام د مينې او محبت د خپرولو په لاره کې په کار واچول شو. د خالد رضي الله عنه له اسلام راوړلو نه وروسته پيغمبر صلی الله عليه وسلم هغه ته وفرمايل: ستانه زما همدا هيله کيده چې ته به اورمرو مسلمانيږې، خالد رضي الله عنه عرض وکړ ما له مسلمانانو سره ډير مخالفت کړی دی له دې امله زه بښنه غواړم، څرنګه چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د دعوت بنيادي اصول بشريت ته د امن او سلامتيا د لارې ښودل وو نه د شخصي کينو او جګړو انتقام اخيستل نو د خالد رضي الله عنه د نه بښلو هيڅ سوال نه پيداکيده، له دې امله پيغمبر صلی الله عليه وسلم هغه ته د اډ ډ ګيرنه ورکړه او له اسلام نه مخکې خطاګانې يې ورته وبښلې.

د مکې د فتحې او نيولو پر وخت چې خالد رضي الله عنه د مسلمانانو د يو ټولګي د افسر په توګه د محمد صلی الله عليه وسلم له مخې نه تير شو نو محمد صلی الله عليه وسلم پوښتنه وکړه چې دا څوک دی؟ خلکو ورته وويل چې خالد دی، محمد صلی الله عليه وسلم ورته وويل د الله جل جلاله توره ده.

د مؤته غزا

مؤته په شام کې د یو ځای نوم دی چې دبلقان دې خواته پروت دی په عربو کې چې کومې شرقي تورې مشهورې دي هغه په دغه ځای کې جوړېږي.
محمد صلی الله علیه وسلم د بصرې د پاچا یا د روم د قیصر په نامه یو خط لیکلی وه. د شام او عربو په سرحدي سیمو کې چې کومو عربي رئیسانو واکمني درلوده په هغو کې یو شرحبیل بن عمرو هم وه. دی د همدې بلقان سیمې حاکم او د قیصر تر فرمان لاندې و. دې عربي کورنۍ له ډیرې مودې راهیسې عیسایي مذهب منلی و او د شام په سرحدي سیمو کې یې حکمراني کوله. د محمد صلی الله علیه وسلم لیک حارث بن عمیر وړی وه، خو شرحبیل سربېره پر دې چې لیک ته مثبت ځواب ورنه کړ هغه یې شهید هم کړ.
د حارث د قصاص او پور اخیستلو لپاره محمد صلی الله علیه وسلم درې زره لښکر تیار کړ او شام ته یې ولیږه، زید بن حارثه یې چې د محمد صلی الله علیه وسلم یو ازاد کړی مریی وه د دغه لښکر سپه سالار وټاکه او ورته ویې ویل چې که د شهادت لوړ مقام دې په برخه شو نو جعفر طیار او که هغه هم شهید شو نو عبدالله بن رواحه به ددې لښکر سپه سالاران وي، زید رضي الله عنه مریی وه خو ازاد شوی وه، جعفر طیار د علي رضي الله عنه سکه ورور و او محمد صلی الله علیه وسلم ته ډېر نږدې وه او عبدالله بن رواحه یو مخور انصار او مشهور شاعر و، د خالد رضي الله عنه په څېر نومیالی جګړن هم په دې لښکر کې و، له دې کبله خلکو په دې خبره ډېر حیران وو چې د جعفر طیار او عبدالله بن رواحه غوندې مخور او خالد رضي الله عنه غوندې توریالي اشخاص موجود و نو زیدبن حارثه په څه وجه سپه

سالار وټاکلی شو دا خبره په خلکو کې ډیره خپره شوه خو اسلام چې د کوم عام مساوات د ټینګولو لپاره راغلی و د هغه لپاره دغه راز قرباني او ایثار ته ډېره اړتیا وه.

که څه هم دا جګړه د قصاص لپاره وه، خو څرنګه چې د مسلمانانو د ټولو جګړو اصلي هدف د اسلام خپرول او تبلیغ وو نو له دې امله محمد صلی الله علیه وسلم هغوی ته وفرمایل:

چې لومړی هغوی اسلام ته راوبولئ، که هغوی اسلام ومانه نو جنګ ته هیڅ ضرورت نشته، کوم وخت چې دغه لښکر له مدینې نه روان شو نو جاسوسانو شرحبیل ته خبر ورکړ، شرحبیل د لښکر د مقابلې لپاره لږ و ډېر سل زره لښکر تیار کړ، له بلې خوا په خپله د روم د قیصر هرقل د قبائیلو د بې شمیره لښکر سره راغی او په مآرب کې یې چې د بلقاء په سیمه کې پروت دی وارول زید رضي الله عنه چې له دې حالت نه خبر شو نو ویې غوښتل چې محمد صلی الله علیه وسلم له دې پیښې نه خبر کړي او بیا د هغه حکم ته انتظار وکړي. خو عبدالله بن رواحه رضي الله عنه وویل چې زموږ اصلي مقصد د دغې سیمې نیول نه بلکې د شهادت لوړ مقام ګټل دي او دا شی موږ ته هر وخت په لاس راتلای شي. لندا دا چې دا لږ شمیر خلک د جنګ په میدان ور وختل او په سل زره پوځ یې برید وکړ.

په دې لړ کې زید رضي الله عنه د ډېرو غشو او نیزو ګوزارونه وخوړل او شهید شو، د زید رضي الله عنه له شهادت نه وروسته جعفر بیرغ په لاس کې ونیوه له خپل اس نه را کوز شو لومړی یې په خپله د خپل اس پښې غوڅې کړې او بیا یې په یوه داسې خونړۍ جنګ لاس پورې کړ چې په تورو توټې توټې په ځمکه ولویده او شهید شو. عبدالله بن عمرو رضي الله عنه وایي چې ما د هغه مړی لیدلی وه د تورو او نیزو (۹۹) پرهارونه پرې معلومیدل او ټول ګوزارونه یې د مخې له خوا خوړلي وو، د شا په برخه یې

یو داغ او تپ هم نه معلومیده، د جعفر رضي الله عنه څخه وروسته عبدالله بن رواحه د اسلام بیرغ اوچت کړ، ده هم د زړورتیا او میړانې جوهر وښوده، خو په پای کې دی هم شهید کړای شو، د عبدالله بن رواحه رضي الله عنه له شهادت نه وروسته مسلمانان لږ پریشانه غوندې شول، خو ثابت بن ارقم انصاري د اسلام بیرغ را پورته کړ او ویې ویل: مسلمانانو! اوس تاسو په خپلو منځو کې د یوه تن مشري ومنئ، ټولو ورته وویل چې موږ ستا په مشرۍ راضي یو، خو ثابت ورته وویل: زه د دې کار وړ نه یم، زما په فکر خالد رضي الله عنه ددې کار لپاره وړ دی. ټولو په اتفاق سره د هغه خبره ومنله.

خالد رضي الله عنه را وړاندې شو د اسلام بیرغ یې اوچت کړ او په داسې میړانه وجنګیده چې په یو ګوزار به یې د دښمن پوځیان ځای په ځای کیدل. په صحیح بخاري کې راغلي دي چې په دغه ورځ د خالد رضي الله عنه په لاس کې اته توري ماتې او کږې شوې، خو له دومره میړانې سره سره هم د درې زرو کسانو مقابله له سل زرو تنو سره ډېره ګرانه وه، دا د خالد رضي الله عنه د میړانې او تدبیر نتیجه وه چې دغه لښکر روغ راخلاص شو.

د مکې فتحه

د حدیبیې د صلحې په برکت دومره وشول چې د یو څه مودې لپاره امن و امان راغی او د حرم مینانو یو ځل د دغه ابراهیمي یادګار یعنې حرم زیارت وکړای شو.

د حدیبیې د صلحې له امله د عربو په قبیلو کې خزاعه قبیله له محمد صلی الله علیه وسلم سره سوګندي شوې وه او د دوی دښمنې قبیلې بنویکر له قریشو سره تړون کړی و، د دغو دواړو دښمنو قبیلو ترمنځ له ډېرو مودو

راهیسې جګړې روانې وې، خو کوم وخت چې اسلام را څرګند شو نو د ټولو عربو خیل ځان ته پام شو او دغه جنګونه بس شول، ځکه چې د عربو ټول ځواک اوس د اسلام په مقابله کې په کار اچول شوی وه، کله چې د حدیبیې صلحې په خلکو کې یو څه ډاډ پیدا کړ نو بنو بکر داسې وګڼل چې اوس د کسات او غچ اخیستلو وخت راغلی دی، له دې امله یې ناڅاپه په خزاعه حمله وکړه او د قریشو مشرانو هم په څرګنده توګه ورسره مرسته کوله، د خزاعه قبیلې خلکو له نا چارۍ نه حرم ته پناه یووړه، بنوبکر د حرم د احترام له کبله جنګ پریښود، خو د دوی لوی مشر نوفل ورته وویل چې: داسې وخت بیا تاسې ته په لاس نه شي در تلای، مطلب دا چې د حرم په سیمه کې دننه هم د خزاعه وینې توی کړای شوې، دغه وخت محمد صلی الله علیه وسلم په مسجد کې ناست وو چې ناڅاپه دا اواز پورته شو: ای الله جل جلاله ! زه به محمد ته هغه معاهده وربه یادوم چې زموږ او دده د پخوانۍ کورنۍ ترمنځ شویده ای د الله جل جلاله پیغمبره! زموږ مرسته وکړه او د الله بندګان راوبوله ټول به د مرستې لپاره حاضر شي.

پر دغه وخت د خزاعه څلوېښت تنه سپاره چې عمرو بن سالم یې مشر و فریادي راغلل، محمد صلی الله علیه وسلم چې د دوی د مظلومیت فریادونه واوریدل نو ډېر خپه شو، خو سره له دې یې هم قریشو ته استازی ولېږه او دا درې شرطونه یې ورته وړاندې کړل چې له دې شرطونو څخه دې یو ومنلای شي:

۱- د وژلیو د وینې بیه دې ورکړی شي.

۲- قریش دې د بنوبکر له مرستې لاس واخلي.

۳- دا علان دې وکړی شي چې د حدیبیه معاهده ماته شوه.

قرط بن عمر د قریشو له خوا وویل، چې یوازې درېیم شرط مو ومانه خو د استازي له تګ نه وروسته قریش پښیمانه شول او ابوسفیان یې د سفیر په

توګه مدینې ته ولیږه چې د حدیبیه تړون بیا نوی کړي، ابوسفیان مدینې ته ورغی او د محمد صلی الله علیه وسلم حضور ته یې خپله غوښتنه وړاندې کړه خو د رسالت دربار ورته د بد عهدۍ او بني خزاعه سره د ظلم له امله ځواب ورنه کړ د ابو سفیان سفارت له ناکامۍ سره مخامخ شو.

د اتم هجري کال د روژې میاشتې په لسمه نېټه نبوي سورلۍ په ډېر برم او پرتم د مکې په لوري وخوځیده لس زره سمبال پوځ ورسره و په لاره کې به ورسره ځای په ځای د عربو قبیلې یو ځای کیدلې، تر څو دغه لښکر مرالظهران ته چې له مکې معظمې نه یو پړاو او یا څه کم یو پړاو لرې دی ورسیده او دغلته یې دیره واچوله.

د محمد صلی الله علیه وسلم د حکم له مخې ټول لښکر ځالی په ځای جلا اورونه بل کړل او ټول ډاګ د شپې په تیاره کې روښانه ښکاریده. د لښکر د راتګ خبر د قریشو غوږ ته رسیدلی وه خو سره له دې یې هم د پوره تحقیق لپاره حکیم بن حزام د خدیجې رضي الله عنها وراره ابو سفیان او بدیل بن ورقاء یې هغه ځای ته ورواستول خو څرنګه چې ابوسفیان هلته ولیدل شو، نو عمر رضي الله عنه سمدلاسه راووت او نبوي دربار ته راغی او عرض یې وکړ چې د کفر د بیخ ایستلو وخت راورسیده خو عباس رضي الله عنه د هغه د سر د سلامتۍ غوښتنه وکړه.

د ابوسفیان ټولې کارنامې هر چاته څرګندې وې او هر یو عمل یې د وژلو لپاره کافي و. د اسلام سره بې کچه دښمني، پر مدینه منوره باندې بیا بیا حملې کول، د مسلمانانو پر ضد د عربو قبیلو راپورته کول او د محمد صلی الله علیه وسلم د وژلو پټه دسیسه. دا ټول شیان هر یو د ده د وینې بیه کیدلای شوه. خو له ټولو څخه لوړ شیز نبوي عفوه وه چې د ابوسفیان په څېر دښمن په غوږ کې یې هم ورو غوندې وویل د وېرې ځای نه دی.

په صحیح بخاري کې راغلي دي چې ابوسفیان له نیولو سره سم مسلمان

شو، خو په تاريخ طبري او نورو کې ددې لنډيز تفصيل دسوال او ځواب په توګه داسې راغلی دی:

رسول الله صلی الله عليه وسلم: څنګه ابوسفيان! اوس ستا په دې خبره پوره باور نه دی راغلی چې له الله جل جلاله نه پرته کوم بل معبود نشته.

ابوسفيان: که بل الله جل جلاله وای نو نن به زموږ بکار شوی وای.

رسول الله صلی الله عليه وسلم: ايا په دې کې څه شک شته چې زه د الله جل جلاله رسول او پيغمبر يم؟

ابوسفيان: په دې کې لږه شبهه نشته. په هر حال ابوسفيان اسلام ښکاره کړ خو ايمان يې لا کلک نه وو. مورخينو ليکلي دي چې وروسته بيا سم مسلمان شو. رسول الله صلی الله عليه وسلم پر دغه وخت اسلامي لښکر پر درې برخو وويشه د يوې برخې مشر ابوعبيده بن الجراح رضي الله عنه وه او د بلې برخې زبير بن العوام رضي الله عنه و او د درېيمې برخې سپه سالار خالد بن وليد رضي الله عنه و بيا يې امر وکړ چې نبوي بيرغ دې په حجون نومې ځای ورېول شي او خالد رضي الله عنه ته يې امر وکړ چې له لښکرو سره د مکې پاسنۍ برخې ته راشي دا اعلان وشو چې هر څوک وسله کيږدي او يا د ابوسفيان ځای ته پناه يوسي، يا خپله دروازه وتړي نو هغوی ته به پناه ورکړای شي. سره له دې هم د قريشو يوې ډلې مقابلې ته ملا وتړله او د خالد رضي الله عنه په لښکرو يې د غشو وارونه وکړل چې دوه تنه يې شهيدان شول، له دې امله خالد رضي الله عنه هم ځوابي حملې ته اړشو، د حملې په نتيجه کې د يوې شيبې وروسته مخالفينو خپل ديارلس تنه مړي په ميدان پرېښودل او خپله يې پښې سپکې کړې. کوم وخت چې محمد صلی الله عليه وسلم د خالد رضي الله عنه د تورو پړکهار وليده نو پوښتنه يې ځينې وکړه، خو وروسته چې ورته ښکاره شوه چې لومړی مخالفينو پر هغوی بريد کړی و نو ويې ويل: د الله تعالی فيصله همداسې وه، د الله جل

جلاله شان ته وګورئ هغه درونд حرم چې د بت ماتوونکي ابراهيم خليل الله يادګار و اوس يې په غيږ کې (۳۶۰) بتان ايښودل شوي وو، محمد صلی الله عليه وسلم به هغه يو يو بت د لرګي په څوکه واهه او دا ايت به يې لوسته:

﴿ جَاءَ الحَقُّ وَزَهَقَ البَاطِلُ إِنَّ البَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾. (الإسراء: ۸۱)

ژباړه: حق راغی او باطل محوه شوو او باطل يو محوه کيدونکی شی دی.

وروسته بيا محمد صلی الله عليه وسلم يوه مهمه خطبه ولوسته چې د اسلام زيات احکام په کې بيان شول.

کوم وخت چې محمد صلی الله عليه وسلم له خطبې نه وروسته حاضرينو ته وکتل نو ويې ليدل چې د قريشو غټان له ټولو نه مخکې ناست دي. په دوی کې هغه خلک هم وو چې د اسلام په بربادۍ او تباهۍ کې يې له هر چا نه زيات ربړ او کړاو ګاللی وه. هغه کسان هم پکې وو چې ښه خبره به يې له هغه مبارک سره له کنځلو او د ګلو پرته بل څه نه وه. هغه کسان هم پکې وو، چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په مبارک وجود يې د تورو او نيزو ګوزارونه کړي وو، هغه کسان هم وو چې په لارو کوڅو کې به يې ورته اغزي اچول. هغه کسان هم وو چې د وعظ پر وخت به يې د محمد صلی الله عليه وسلم پوندې او ښې په وينو سرې کولې او هغه کسان هم وو چې د محمد صلی الله عليه وسلم له وينو پرته يې په بل څه تنده نه ماتيدله، هغه کسان هم ناست وو چې مسلمانان به يې په تودو شګو څملول او سينې به يې په سرو کړو مهرونو ور داغلې، رسول الله صلی الله عليه وسلم ټولو ته وکتل او په يوه هيبتناکه لهجه يې ترينه پوښتنه وکړه: تاسې څه پوهيږئ چې زه به له تاسې سره څه معامله کوم؟ دغه خلک که څه هم ډېر ظالمان، بدبخت او بې رحمه وو، خو سره له دې هم د خلکو په مزاج ښه پوهيدل، دوی ټولو په يوه غږ وويل: اخ کريم و ابن اخ کريم.

ته زموږ د پر شريف ورور او وراره يې د محمد صلى الله عليه وسلم له خوا نه دوی ته هغه ارشاد وشو چې دده له شان سره ورو:

لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ اذْهَبُوا فَأَنْتُمُ الطُّلَقَاءُ.

ژباړه: نن په تاسې هيڅ پړه نشته ځئ ولاړ شئ تاسې ټول ازاد ياست.

د بت ماتول

د همدغه کال د روژې په مياشت کې محمد صلى الله عليه وسلم خالد رضي الله عنه د بنو کنانه قبيلې د عزى بت د ماتولو لپاره ولېږه، خالد رضي الله عنه د محمد صلى الله عليه وسلم د حکم پر اساس دغه بت ټوټه ټوټه کړ.

د اسلام تبليغ

د مکې مکرمې له فتحې نه يوه مياشت وروسته محمد صلى الله عليه وسلم خالد رضي الله عنه د مسلمانانو د يوې کوچنۍ ډلې د مشر په توګه د بني خزيمه قبيلې خلکو ته د تبليغ لپاره استولی وه.

د حنين غزا

حنين د مکې او طايف په منځ کې د يو ناو نوم دی، ذوالمجاز د عربو يو مشهور بازار دی چې د عرفات له غره نه درې ميله لرې دی. حنين د دغه غره په لمن کې پروت دی ځينې خلک يې د اوطاس په نامه هم يادوي، د مکې فتحه د نورو عربو قبيلو لپاره د زغم وړ نه وه، هوازن او ثقيف په عربو کې ډيرې جنګيالۍ قبيلې وې، څومره به چې اسلام برى مونده،

همغومره به هغوی پریشانه او وارخطا کیدل او د خپل ریاست او امتیاز د له منځه تللو وېره به ورسره ملګرې کیدله له دې امله د مکې له فتحه کیدلو نه وراندې د هوازن رئیسان په عربو کې وګرځیدل او د اسلام د مخالفت جوش یې په کې را پیداکړ، دوی د عربو له ټولو قبیلو سره دا قرار داد وکړ چې په مسلمانانو یوه عامه حمله وشي، له دې امله دغو خلکو څلور زره نامتو کسان د مالک بن عوف او دریدبن الصمة په مشرۍ د جګړې لپاره چمتو کړل. او د حنین په ناو کې راټول شول کله چې محمد صلی الله علیه وسلم له دې پیښې نه خبر شو، نو هغه هم لښکر ته د حنین په لورې د تلو حکم ورکړ، د ټول لښکر شمیر دولس زرو ته رسیده د لښکر د مقدمة الجیش مشري د خالد رضي الله عنه پر غاړه وه. مسلمانان په دغه ورځ د خپل شمیر په زیاتوالي ډیر غره شوي وو، د ځینو کسانو له خولې نه بې اختیاره دا الفاظ ووتل: نن څوک په موږ بریالي کیدای شي؟! خو د الله جل جلاله په دربار کې د دوی دغه ناز ونه منل شو.

﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فِيْ مَوَاطِنَ كَثِيْرَةٍ ۙ وَّيَوْمَ حُنَيْنٍ ۙ اِذْ اَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْـًٔا وَّ ضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُّدْبِرِيْنَ ۝٢٥ ثُمَّ اَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِيْنَتَهٗ عَلٰى رَسُوْلِهٖ وَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَ اَنْزَلَ جُنُوْدًا لَّمْ تَرَوْهَا وَ عَذَّبَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ؕ وَ ذٰلِكَ جَزَآءُ الْكٰفِرِيْنَ ۝٢٦﴾.

(التوبه:٢٥-٢٦)

ژباړه: او د حنین ورځ دربه یاد کړئ چې تاسې په خپل ډېرښت نازیدلی، خو هغه مو په ښه رانغی او پراخه ځمکه درباندې تنګه شوه بیا تاسې په شا وتښتیدلی او بیا الله په خپل رسول او مسلمانانو تسلي نازله کړه او داسې

لښکرې يې دروليږلې چې تاسې نه ليدلې او کافران يې په عذاب اخته کړل او همدا د کافرانو سزا ده.

خالد رضي الله عنه په دومره ميړانه او سربښندنه مقابله وکړه چې ټول وجود يې د زخمونو له امله په وينو سور شو، نولس (۱۹) ځايه يې ټپونه خوړلي وو. له فتحې نه وروسته محمد صلى الله عليه وسلم په خالد رضي الله عنه پسې ګرځيده او بيا بيا به يې داسې فرمايل: که له تاسو نه يوه تن زه خالد ته ور رسولی وای. په پای کې محمد صلى الله عليه وسلم په ځپله خالد رضي الله عنه په داسې حال کې ومونده چې د زخمونو له لاسه بې سده پروت وو. محمد صلى الله عليه وسلم هغه ته د الله جل جلاله له درباره شفاء وغوښتله، د هغه مبارک د دعاء په برکت خالد رضي الله عنه ډېر ژر روغ رمټ شو.

د طايف محاصره

د حنين پاتې مات شوی لښکر طايف ته پناه وړوړه او هلته يې د جنګ لپاره په تياريو لاس پورې کړ. محمد صلى الله عليه وسلم د حنين د مال او د جنګ د بنديانو په باره کې حکم وکړ چې په جعران نومې ځای کې دې ټول خوندي وساتل شي په خپله يې د طايف د تلو اراده وکړه. خالد رضي الله عنه يې د لومړي ټولګي د قوماندان په صفت لومړی ليږلی وه، په دغه جګړه کې ډېر خلک ژوبل او ټپيان شول، محاصره شل ورځې اوږده شوه خو ښار فتحه نکړای شو مسلمانان بيرته راستانه شول.

د تبوک غزا

تبوک د يو مشهور ځای نوم دی چې د مدينې او دمشق ترمنځ د مدينې منورې نه تقريباً (٧٦٠) کيلو متره لرې پروت دی، د مؤته له جګړې نه وروسته رومي سلطنت په عربو د حملې اراده کړې وه، غساني کورنۍ چې په شام کې يې د روميانو تر اثر لاندې حکومت کاوه عيسايې مذهبه وه، نو ځکه د روم قيصر ورته د شام حکومت سپارلی و.

د شام د نبطي قبيلې سوداګر به د ښوونه (زيتون) د تيلو د خرڅلاو لپاره مدينې ته راتلل، دوی د مدينې خلک په دې خبر کړل چې روميانو په شام کې ډير زيات لښکر راغونډ کړی دی او د يو کال معاشونه يې ورکړي دي، په دې لښکر کې د لخم جذام، او غسان ټول عرب شامل دي او د سر ټولګی يې تر بلقا پورې را رسيدلی دی، په مواهب لدنيه کې له طبراني نه دا روايت نقل شوی دی چې د عربو رئيسانو هرقل ته په دې مضمون ليک ور استولی وه چې محمد صلی الله عليه وسلم وفات شوی دی او په عربو کې د کاختۍ له امله خلک له لوږې نه مري د دې ليک له امله هرقل هغوی ته څلوېښت زره لښکر را وليږه، څرنګه چې د روميانو د حملې خبر په ټولو عربو کې خپور شوی و نو له دې امله محمد صلی الله عليه وسلم هم لښکرو ته د چمتو والي حکم ورکړ. له بده مرغه دا کار په داسې وخت کې پيښ شو چې په عربو کې له يوې خوا نه سخته کاختي وه او له بلې خوا نه سخته ګرمي وه. له همدې امله محمد صلی الله عليه وسلم د عربو له ټولو قبيلو نه لښکر او مالي مرستې وغوښتې په اصحابو کې ابوبکر رضي الله عنه ټول مال او اسباب راوړ، عمر رضي الله عنه نيم مال او اسباب راوړی وه او عثمان رضي الله عنه درې سوه اوښان محمد صلی الله عليه وسلم ته

وړاندې کړل، نورو اصحابو هم تر خپلې وسې پورې ډېرې مرستې وکړې په پای کې محمد صلی الله علیه وسلم له دیرش زره لښکر سره چې لس زره پکې اسونه وو د رومیانو مقابلې ته روان شو په دغه غزا کې خالد رضي الله عنه طلحه رضي الله عنه ، عبدالله رضي الله عنه او ابن عوف رضي الله عنه د پوځ د مختلفو رسالو قوماندانان وو، محمد صلی الله علیه وسلم چې له خپل لښکر سره د تبوک مقام ته ورسیده نو هلته یې شل ورځې تیرې کړې. یوحنا د ایله سردار راغی او په خپله یې جزیه ومنله. دجربا اواذرح نومې سیمو عیسایان هم راغلل او جزیه یې ومنله.

اکیدر

په دومة الجندل کې چې د دمشق نه پنځه میله لرې پروت دی اکیدر نومې یو عرب سردار اوسیده دی په دغه سیمه کې د قیصر له خوا نه حاکم و، محمد صلی الله علیه وسلم ، خالد رضي الله عنه له څلورو سوه سپرو سره د هغه نیولو ته ورولیږه کله چې خالد رضي الله عنه دومة الجندل ته ورسیده نو د شپې تیاره خوره شوې وه. اکیدر په خپله کلا کې په عیش او عشرت مشغول و، چې ناڅاپه د کلا لویه دروازه ور ووهل شوه د اکیدر ښځې هغه ته وویل چې د دروازې تر شا یو شین ځنګلي غوایی ولاړ دی او په ښکرو یې وهي، اکیدر د ښکار ډېر شوقي وه له خوښۍ نه یې پورته توپ کړ او ژر بهر ته راووت، خالد رضي الله عنه ورته چمتو ناست وه، اکیدر چې د ښکار په نیت راوتلی وه په خپله د خالد رضي الله عنه په لاس ښکار شو، د هغه ورور حسنان یې د خلاصون هڅه وکړه خو ووژل شو بل ورور یې مصاد خالد رضي الله عنه ونیوه او د محمد صلی الله علیه وسلم حضور ته یې ولیږه خالد رضي الله عنه اکیدر په دې شرط خوشې کړ چې ته په خپله د

محمد صلی الله علیه وسلم حضور ته لاړ شه او د صلحې شرطونه ورته وړاندې کړه، همدا لامل وه چې دی بیا له خپل وروړ سره مدینې منورې ته راغی او محمد صلی الله علیه وسلم ورته امان ورکړ. په دې توګه د رومیانو حلف مات کړ او د مسلمانانو جزیې ته یې غاړه کېښوده.

د اسلام د بلونکي په حیث د خالد رضي الله عنه تاکل

خالد رضي الله عنه یواځې د تورې او جګړې اتل نه و بلکې په خطابت کې یې هم ډېر مهارت درلوده، په هغه وخت کې د خطابت فن هم د جګړې او حرب یو ستر توب ګڼل کیده د عربو ستر ستر جنګیالي وژل شوي وو او پاتې نور یې ډله ډله اسلام ته داخلیدل، یواځې د ګوتو په شمیر یو څو قبیلې پاتې وې چې هغوی ته هم د اسلام دعوت او بلنه ورکول کیدله.

له همدې امله محمد صلی الله علیه وسلم خالد سیف الله رضي الله عنه د بنو حارث بن کعب بن مدحج د لاربښوونې لپاره ورولیږه د هغه د اغیزمنو خطبو نتیجه دا شوه چې د بنو مدحج ستر ستر سرداران پخپله مدینې ته راغلل او اسلام یې ومانه.

تر دغه ماموریت وروسته محمد صلی الله علیه وسلم خالد رضي الله عنه د یوې تبلیغي ډلې په مشرۍ بنو عبدالمدان نجراني ته د اسلام د دعوت لپاره ولیږه او تاکید یې پرې وکړ چې توره دې باید په تیکي کې وي، تر څو دې مقابل لوری مجبور نه کړي باید کار ترینه وانخلې. خالد رضي الله عنه له خپلې ډلې سره کور په کور وګرځیده او خلک یې د حق لور ته رابلل، د هغه د بې سارې تبلیغ په نتیجه کې توله قبیله په اسلام مشرفه شوه او د نبي کریم صلی الله علیه وسلم حضور ته راغله. د لسم هجري کال په آخر کې رسول کریم صلی الله علیه وسلم د یمن ختیځ او لویدیځ لورې ته یوه یوه

ډله د علي او خالد رضي الله عنه په مشرۍ ولیږله او بیا یې ورته یادونه وکړه چې په کفارو یواځې هغه وخت حمله وکړي چې لومړی هغوی دریاندې برید وکړي. کله چې هغوی ته تبلیغ وشو نو په ځواب کې یې په خالد رضي الله عنه او د هغه په ملګرو د غشتو او تیرو باران جوړ کړ، خالد رضي الله عنه له ناچارۍ نه د مقابلې لپاره را وواته خو وروسته بیا هغوی پخپله اسلام ومانه.

خالد رضي الله عنه د ابوبکر صدیق رضي الله عنه د خلافت په دوره کې

د رسول صلی الله علیه وسلم له وفات نه وروسته، ابوبکر صدیق رضي الله عنه د مسلمانانو د لومړي خلیفه په توګه وټاکل شو له دې سره سم یو شمېر منافقانو هرې خواته د بغاوت اعلان وکړ، د هغوی شورش او فتنه اچول ډېر خطرناک اقدام وو، خو ابوبکر صدیق رضي الله عنه د پخې ارادې او حوصلې خاوند انسان و، د هغه د عمر زیاته برخه له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره تیره شوې وه، له همدې امله یې پر حق باندې په ثبات او ټینګار کې د ذرې هومره کمښت هم را نغی، د رسول الله صلی الله علیه وسلم خلیفه یوولس جندې جوړې کړې او د یوولس سربښندونکو صحابه وو ته یې ورکړې.

د یوې ډلې بیرغ یې خالد رضي الله عنه ته په لاس ورکړ او د طلیحه د ځپلو لپاره یې ولېږه.

د دویمې ډلې بیرغ یې عکرمه بن ابوجهل ته ورکړ او د مسیلمه بن کذاب مقابلې ته یې ولیږه.

د درییمې ډلې بیرغ یې مهاجرین بن امیه رضي الله عنه ته ورکړ او ورته وې فرمایل چې ته یمن ته د اسود عنسي د سر غړوونکي لښکر د ماتولو لپاره لاړ شه، له هغه نه چې وزګار شوې حضرموت ته لاړ شه د بني کنده

سرغړوونکي هم بنه زبون کړه.
څلورم بيرغ يې خالد بن سعيد ته ورکړ ورته ويې ويل چې ته د شام پولو ته لاړ شه او د هغه ځای سرغړوونکي قبائيل سمې لارې ته راوبله.
پنځم بيرغ يې عمرو بن العاص رضي الله عنه ته ورکړ او د بني قضاعه په لور يې وليږه چې د شمال او لويديځو سيمو عرب وو. دغه خلک له هغو قضاعه وو نه بېل و چې د شام په شا و خوا کې يې استوګنه غوره کړې وه.
د شپږمې ډلې بيرغ يې حذيفه بن محسن الغطفايې ته ورکړ او د اوبا د خلکو مقابلې ته يې ورولیږه.
اووم بيرغ يې عرفجه بني يرتمه رضي الله عنه ته ورکړ او د مهره قبائيلو ته يې ورولیږه او دا يې هم ورته وويل چې وړاندې لاړې نو ته او حذيفه رضي الله عنه سره يو ځای شئ.
د اتمې ډلې بيرغ يې شرجبيل بن حسنه ته ورکړ او ورته ويې ويل چې ته په عکرمه بن ابوجهل پسې ورو ورو ورځه کله چې له مسيلمه نه فارغ شوئ نو د بني قضاعه په لور لاړ شئ.
نهم بيرغ يې معن بن حاجز رضي الله عنه ته ورکړ، هغه يې د بني سليم او د هغوی هم فکره ملګرو هوازن په لور وليږه.
لسم بيرغ يې سويد بن مقرن رضي الله عنه ته ورکړ او ورته يې وفرمايل: چې ته د يمن د تعاما نومې سيمې په لور لاړ شه.
يوولسم بيرغ يې علاء بن الخضرمي رضي الله عنه ته ورکړ او بحرين ته يې وليږه.
دلته په خاصه توګه دغه خبره د يادونې وړ ده چې دغو ټولو ځايونو ته ابوبکرصديق رضي الله عنه د خپلو استازو په لاس په دې مضمون باندې ليکونه وليږل چې د اسلام دين ومنئ او سمې لارې ته راشئ که نه نو د خپل ارتداد له انجام نه وډار شئ.

د طليحه بغاوت

په سر غړوونکو قبائيلو کې تر ټولو خطرناک شورش د طليحه وه چې د بني طي، جديله او غوث قبيلې يې هم له ځان سره يو ځای کړې وې، د دغو قبيلو ځينې خلک سمدلاسه ورسره ملګري شول او ځينې نورو ورسره د يو ځای کيدو وعده کړې وه، طليحه ډېر مکار او چالاکه سړی وه، هغه په درواغو د نبوت دعوه کړې وه، د لوټ او شوکې ډېر لېوال خلک ورسره يو ځای سره شوي وو د عدي بن حاتم په واسطه باندې د بني طی او جديله قبيلو د هغه ملګرتيا پرېښوده او له مقابلې نه پرته يې اسلام ته غاړه کېښوده. خالد رضي الله عنه له خپل لښکر سره د طليحه په لور روان شو، هغه له ځانه مخکې د انصار دوه نوميالي صحابه عکاشه بن محصن او ثابت بن اقرن د خپل پوځ مشران کړل او د مخه يې ورولېږل، له هغې خوانه د طليحه ورور جيال پر دوی حمله وکړه، خو دواړو نوميالیو په ډېر ثبات او ميړانه ورسره مقابله وکړه د جګړې په پای کې جيال ووژل شو، نورو ملګرو يې چې هغه دا حال وليده د هغه سړی يې په ميدان کې پرېښوده او خپله په تېښته وتښتيدل، طليحه د ورور په مرګ ډېر خواشينی شو په ډېره غوسه يې له خپل بل ورور مسيلمه سر ه د اسلام په لښکر يرغل وکړ، د اسلام نوميالي اتلان عکاشه او ثابت په دغه جګړه کې شهيدان شول، تر څو چې خالد رضي الله عنه را رسيده نو طليحه د اسلام لښکر ته له زيان رسولو وروسته بيرته ستون شوی و، خالد رضي الله عنه د طليحه په دغه عمل له غوسې نه تاو راتاو کيده په همدغه حال کې بزاخه ته ورسيده. طليحه همغلته موجود و دواړو لښکرو خپل صفونه جګړې ته برابر کړل د عربو مشهور پهلوان عينيه بن حصن هم له طليحه سره وو، د هغه تر مشری

لاندې اوه سوه فراریان په نهایت میړانه جنګیدل، طلیحه یو څادر پر سر اچولی وه او د لښکر شاته ولاړ وو، تر ډېره څنډه پورې د دغې جګړې کومه نتیجه را ونه وتله اخر عینیه په تنګ شو او له طلیحه نه یې پوښتنه وکړه، مهرباني وکړه ووایه چې تاته جبرائیل راغلی او څه یې درته ویلي دي که نه، طلیحه ورته وویل چې تر اوسه دی نه راغلی مسلمانانو په ډېر جوش او ځوږ سره د خالد رضي الله عنه تر مشرۍ لاندې حمله کوله، د جنګ د دوام په نتیجه کې د طلیحه ملګري بې زړه شول د جګړې فشار شیبه په شیبه پرې زیاتیده اخر عینیه بیا ورغی او پوښتنه یې ترینه وکړه چې جبرائیل راغلی دی که نه، زموږ خو به اوس هر څه پای ته ورسي، هغه ورته وویل هو راغلی و او داسې یې راته وویل:

ان لک رحاً کرحاه و حدیثاً لا تنساه.

ژباړه: تاسو هم له داسې سختې جګړې سره مخامخ یئ لکه څنګه چې مسلمانان دي او ددې جګړې پیښې به مو هیڅکله هیرې نشي.

عینیه چې د هغه دا خبره واوریده نو له غوسې نه یې اور واخیست او چیغه یې کړه:

قد علم الله ان سیکون حدیث لا تنساه.

ژباړه: بې له شکه الله جل جلاله ته څرګنده ده چې څو شیبې وروسته به داسې پیښې منځ ته راشي چې هیڅکله به یې هیرې نکړئ. په پای کې عینیه له ډېر نهیلۍ نه د خپلې قبیلې خلکو بني فزاره ته یې نارې کړې ای بني فزاره! بس دی، بیرته لاړ شئ، دا سړی پیغمبر نه دی بلکې یو مفسد، حیله باز او درواغجن انسان دی بني فرازه چې هسې هم له جګړې نه په تنګ شوي وو د خپل سردار دا خبره یې چې واوریدله نو په منډه یې پیل وکړ د هغوی له تیښتې سره د طلیحه لښکر هم ماتې وکړه، طلیحه خپله ښځه فوار نوار له ځان سره په اس سوره کړه او اس ته یې پونده ورکړه د تیښتې

په حال کې یې خپل لښکر ته وویل: ای خلکو! په چا چې زما په څېر حال راشي نو زما په څېر دې خپله خپله جوړه له ځان سره وتښتوي طلیحه چې د جګړې له میدان نه اس ته پونده ورکړه نو ایله د شام په سرحد کې له اس نه راکوز شو او دمه یې وکړه او په بني کلب کې یې استوګنه غوره کړه، په دې توګه د طلیحه ټول لښکر تیت اوپرک شو او د نبوت له ادعا نه یې لاس واخېست څه موده وروسته هغه ته څرګنده شوه چې هغه ټولو قبائیلو چې د هغه اطاعت یې منلی و، بېرته اسلام ته غاړه ایښې ده نو ده هم له سره اسلام ومانه کله چې عمر رضي الله عنه خلیفه شو نو طلیحه هم د بیعت لپاره راغی، عمر رضي الله عنه د هغه له لیدو سره سم وفرمایل: ته د عکاشه او ثابت په څېر صحابه و قاتل یې، زما زړه هیڅکله درته سپین کیدای نه شي طلیحه ورته وویل: امیرالمؤمنین! ته د هغوی په هکله ولې دومره اند یښمن یې؟ الله جل جلاله زما په لاس هغوی د عزت او درناوي لوړ مقام ته ورسول شهادت یې ور په برخه کړ، خو زه یې هم د هغوی په لاس ذلیل او رسوا نه کړم عمر رضي الله عنه له دې خبرې وروسته د هغه بیعت ومانه او ورته ویې ویل: ای دوکه کوونکیه! کهانت او (چل بازې) څه شوه؟ هغه ځواب ورکړ امیرالمؤمنین! هغه پای ته ورسیده، له عمر رضي الله عنه نه چې راستون شو نو خپل قوم ته راغی، وروسته یې بیا د عراق په جګړو کې له سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه سره په ډېره میړانه برخه واخیسته.

ام زمل

ام زمل یوه ډېره ښکلې ښځه وه د بنو غطفان قبیلې د سردار مالک بن حذیفه لور وه، د هغې مور ام قرفه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې وژل شوې وه او ام زمل د وینځې په توګه بي بي عایشې ته ورکړل شوې

وه، خو هغې بیا ازاده کړه، د مور د قتل پیښې یې په زړه کې اور بل کړی وه، له همدې امله، هغې سره هم د پیغمبرۍ د دعوې هوس پیدا شوی وه، ځکه په دې توګه یې کولای شول چې خپل کسات واخلي، د هغې د بې ساري ښکلا او حسن له امله یو زیات شمیر ځوانان پرې را ټول شوي وو، یو شمیر مرتدې قبیلې هم ورسره ملګرې شوې وې، هغه د خپل لښکر په ځواک ډېره مغروره وه، او په دې خبره هم ډېره نازیدله چې د خپل حسن په جادو سره ډېر ستر ستر اتلان د ځان تابع کولای شي.

خالد رضي الله عنه چې د دغې ښایسته بلا له حاله خبر شو نو له خپل لښکر سره ور روان شو، کله چې د هغې استوګنځې ته ورنږدې شول، نو هغه د مقابلې لپاره چمتو وه، دواړه لښکرو د جګړې لپاره صفونه برابر کړل او جګړه پیل شوه، ام زمل په یوه اوښه سپره وه او د جګړې د میدان په منځ کې ولاړه وه، پلویان یې د اوښې له یوې او بلې خوانه را چاپیر شوي وو، په ډېر ثبات او میړانه جنګیدل جګړه به چې هر څومره سختیدله د ام زمل پلویانو به هم همغومره ثبات او میړانه ښودله او هغې به هم ورته پاروونکي وینا کوله او جګړې ته به یې هڅول اخر مسلمانان په دې پوه شول چې تر څو پورې د ام زمل او ښه ولاړه وي دا جګړه به همداسې روانه وي، له همدې امله د اسلام نومیالیو اتلانو د ام زمل د اوښې په لور حمله وروړه د هغې شاوخوا جنګیالي یې تارو مار کړل، په پای کې مسلمانانو د دې مرتدې ښځې د اوښې تانګونه پرې کړل او دا یې پر ځمکه را وغورځوله ام زمل چې د اوښې له کجاوې نه را وغورځیدله نو، د کوم مسلمان په لاس ووژل شوه، ملګرو یې چې د ښکلا بت نسکور ولیده نو دوه یې خپلې کړې او دوه پردې، په یوه شیبه کې له میدانه ترې تم شول، په دې توګه د دې شورش اور مړ شو او د عربو له شمال ختیځې برخې نه د ارتداد کمپله ټوله شوه.

مسيلمه

مسيلمه د نبوت يو دروغجن مدعي و، له هغه سره د بني حنيفه څلويښت زره سواره ملګري وو، له همدې امله يې په څرګنده توګه بغاوت ته ملا تړلې وه، په يمامه نومې ځای کې يې چې د عربو د سيمې له منځنۍ برخې نه يو څه اندازه د ختيځ لور ته پروت دی، مرکز نيولی و، ابوبکر رضي الله عنه د باغيانو د دغه سيلاب د مخنيوي لپاره عکرمه رضي الله عنه ورلیږلی وه خو د هغه له لاسه څه پوره نشول شرحبيل رضي الله عنه چې د هغه له ماتې نه خبر شو نو په لاره کې ايسار شو عکرمه رضي الله عنه چې د خلافت دربار ته د خپلې ماتې خبر وليږه، نو ابوبکر صديق رضي الله عنه سمدلاسه ورته په ځواب کې وليکل چې:

پام چې له هغه ځای نه بېرته را نشي، مسيلمه کذاب پرېږده حذيفه او عرفجه رضي الله عنه ته ورشه وروسته تر هغې بيا د يمن په حضر موت کې له مهاجر رضي الله عنه سره يو ځای شه.

شرحبيل رضي الله عنه ته يې وليکل چې خالد بن وليد رضي الله عنه دغې خواته در روان دی تر څو دلته نه وي در رسيدلی هر چيرته چې يې همغلته اوسه، کله چې د مسيلمه کذاب معامله پای ته ورسيده، نو ته بيا د عمر و بن العاص رضي الله عنه مرستې ته چې د بني قضاعه ته ورغلی دی ورشه.

خالد بن وليد رضي الله عنه د مهاجرو او انصارو له يو شمير لښکر سره د مسيلمه د بغاوت د شنډولو لپاره وخوځيده. شرحبيل رضي الله عنه چې د خالد د راتګ خبر واوريده نو د هغه له راتګ نه مخکې يې له پخواني ځای نه کوچ وکړ او د مسيلمه له لښکر سره مخامخ شو، له جګړې وروسته دی هم د عکرمه په څير له ماتې سره مخامخ شو، خالد رضي الله عنه چې له دغه

حاله خبر شو نو شرحبيل رضي الله عنه يې ملامت کړ له بلې خوانه ابوبکر صديق رضي الله عنه د مرستې لپاره په دې خاطر چې د شاله خوا نه پرې ځوک بريد ونه کړي سليط رضي الله عنه هم له يو شمير لښکر سره ور وليږه.

د يمامې جګړه

خالد رضي الله عنه د مسيلمه کذاب د سيمې په عقربا نومې ځاى کې له خپل لښکر سره ديره شو. مسيلمه چې د مسلمانانو د لښکر له راتګ نه خبر شو، نو خپل تومياليٰ افسر مجاعه بن مراره يې له يوه کوچني لښکر سره د هغوى مقابلې ته وليږه خو د اسلام ننګياليو هغه له خپلو ملګرو سره ژوندى ونيوه.
وروسته بيا مسيلمه خپله د جګړې لپاره ځان چمتو کړ خپل ټول مال او اسباب يې د لښکر شاته کيښوده، د مسيلمه زوى شرحبيل د بنو حنيفه د سپر و په منځکې داسې پاروونکي وينا وکړه چې هغوى يې له يوې مخې را وپارول او د جګړې ميدان ته يې ور ودانګل جګړه په زښت زيات جوش و خروش پيل شوه، حق او باطل دواړه په پوره مېړانه او سربښندنه جنګيدل د بنو حنيفه له خوا نه لومړى حمله نهار الرجال نومې افسر وکړه په ډېره ميړانه د مسلمانانو په صفونو کې ورننوت خو د عمر رضي الله عنه ورور زيد بن خطاب رضي الله عنه ورسره مقابله وکړه او ويې واژه، د نهار الرجال له وژل کيدو نه وروسته د بني حنيفه د جګړې شدت نور هم زيات شو هغوى ټول له يوې مخې را وپاريدل، دواړه پوځونه سره لاس و ګريوان شول، د تورو ځړپهار او شرنګهار د خلکو غوږونه کڼول، هرې خواته د وينو ويالې بهيدلې د دواړو خواو نه انبار انبار مړي په ميدان پريوتل، مسلمانانو په

ډېره ميړانه مقابله کوله، خو بني حنيفه به شيبه په شيبه په جګړه کې لا پسې توديدل، يو ځل خو يې داسې سخته حمله وکړه چې نږدې و مسلمانان وتښتي، د پوځ مشرانو چې هر څومره زيار ويوسته خو سره له دې هم مسلمانان شيبه په شيبه په شا روان وو، په دغه سخته جګړه کې د مهاجرينو بيرغ وړونکی عبدالله بن حفص رضي الله عنه شهيد شو، د حذيفه غلام سالم رضي الله عنه ور منډه کړه او بيرغ يې بيرته لوړ کړ، د پوځ د افسرانو او ځينې اتلانو د بې سارې اتلوالۍ سره سره هم د مسلمانانو پوځ شيبه په شيبه په شا روان وو، پر دغه وخت چې د مسلمانانو پوځ په پر له پسې توګه پر شا روان وو، بني حنيفه ته په دغه وخت کې دا فرصت په لاس ورغی چې د خالد رضي الله عنه پر خيمه د خپل سردار مجاعه د خلاصون لپاره حمله وکړه، خالد رضي الله عنه د دغې ناڅاپې حملې له امله پخپله هم دې ته اړ شو چې خيمه پريږدي او پر شا ولاړ شي حمله را وړونکي مجاعه ته را ورسيدل، په همدغه لنډه شيبه کې خالد رضي الله عنه مسلمانان بېرته سره را منظم کړل په همدغه شيبه کې چې بني حنيفه د خپل سردار مجاعه په خلاصولو بوخت وو، د الله جل جلاله توري خالد رضي الله عنه داسې پرې را پريووت چې له هغوی نه وار پار خطا شو او خپل سردار يې همغسې په ځنځيرونو تړلی پرېښود په ډېره وارخطايې سره په شا ولاړل.

بني حنيفه هم سمدلاسه بېرته خپل صفونه سنبال کړل، بېرته يوه قيامت وزمه جګړه پيل شوه، يوې خوا هم د تېښتې فکر او خيال نه درلوده، په يوه شيبه کې به پر مسلمانانو دومره سختي راغله چې له ورايه به داسې څرګنديده چې اوس به وتښتي، په بله شيبه به بني حنيفه داسې ښکاريدل چې نور يکې څه نه دي پاتې او تېښتې ته چمتو دي، د جګړې په دغه سخت حالت کې د مهاجرينو دوه نوميالي سرداران ابو حذيفه رضي الله عنه او

زید بن خطاب رضي الله عنه شهیدان شول، د حذیفه غلام سالم هم د شهادت لوړه درجه وموندله جګړه په ډېر شدت روانه وه له دواړو خواو نه بې شمیره خلک سره مړه شول، هیچا هم دا نشوای ویلای چې دا جګړه به د چا په ګټه پای ته ورسیږي، د انصارو مسلمانانو یوه مشر ثابت بن قیس رضي الله عنه چې د جګړې دا حال ولید نو ویې ویل: ای مسلمانانو! تاسې په دې جګړه کې ډېر بد مثال قایم کړ تر دې وروسته یې توره په لاس کې ونیوله د دښمن په صفونو کې ورننوت او دا خبره به یې په لوړ اواز کوله: زما د تورې مزه وڅکئ زه به تاسې ته د صبر، زغم او ټینګار ریښتونی مثال دروښیم په همدې توګه د ډېر سختې جګړې له امله شهید شو، ابو حذیفه رضي الله عنه به په چیغو چیغو نارې وهلې: ای د قران منونکو! په خپلو سربښندنو سره قران ته عزت وروبښئ په پای کې له ډیرې میړانې او سخت جنګ نه وروسته شهید شو د هغه له شهادت نه وروسته د هغه غلام سالم رضي الله عنه د مسلمانانو بیرغ اوچت کړ، او ویې ویل: که نن مې په جګړه کې ثبات او ټینګار ونه ښوده، نو زه به د قران بدترین حامل یمه په پای کې هغه هم شهید شو، براء بن مالک رضي الله عنه د عربو د هغو اتلانو له جملې نه و چې په جګړه کې شا ګرځول یې نه پیژندل هغه چې یو شمیر مسلمانان ورو ورو په شا روان ولیدل نو مخې ته یې ودریده او ورته یې وویل: ای مسلمانانو! زه براء بن مالک یم ما پسې راځئ مسلمانان د هغه له میړانې او اتلولۍ نه ښه خبر وو له همدې امله ورپسې روان شول او په داسې میړانه یې حمله وکړه چې دښمن یې په شا وتمباوه.

د جګړې پر وخت د مسلمانانو لورې ته سخت باد را والوته او شګې به یې پر مخ او سترګو ورشیندلې، چا د زید بن خطاب رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې اوس څه وکړو هغه ورته وویل: والله زه به نن تر هغه وخته چا سره خبرې ونه کړم چې یا دښمن ته ماتې ورنه کړم او یا الله جل جلاله د شهادت

ویاړ راته وښیي، له خپلو ملګرو سره په ډېره میړانه او ثبات وجنګېده په پای کې یې له خولې نه وتلي الفاظ پوره شول او د شهادت ویاړ یې په برخه شو.
خالد رضي الله عنه چې د مسلمانانو افسرانو شهادت او د جګړې شدت ته وکتل نو په زړه کې یې وویل: دا خلک لکه چې په مسیلمه باندې کلکه عقیده لري نو له دې امله تر څو چې هغه د لښکر شاته ژوندی ولاړ وي که دوی ټول مړه هم شي نو له جګړې نه به لاس وانخلي له دغه فکر نه وروسته خالد رضي الله عنه له یو څو تنو ملګرو سره سرونه په تلي کېښودل او د دښمن په لښکر یې آسونه ور پونده کړل په دغه شیبه کې هغوی ټول په ډېر لوړ اواز د محمد صلی الله علیه وسلم نارې وهلې دغه ټولګي د سیف الله په مشرۍ د سیلاب په څېر پر مخ روان و، د دښمن د لښکر هر څوک به یې چې مخې ته راتلل په تورو به یې یوه خوا او بله ګوډو مات غورځول، د بې ساري جګړې او میړانې نه وروسته چې د دښمن د لښکر منځ ته ورننوتل له ورایه یې مسیلمه کذاب ولیده، خالد رضي الله عنه د هغه له لیدو سره سم د هغه نوم واخېسته، غږ یې پرې وکړ او ورته ویې ویل چې له تاسره مې کار دی. هغه ځواب ورکړ چې څه وایې زه دلته یم د الله جل جلاله توره نوره هم ورنژدې شوه، په دې ترڅ کې یې له خپلې خوا نه د صلحې یو څو ډېر نرم شرایط چې د مسیلمه په ګټه و، ورته وړاندې کړل، مسیلمه ډاډه شو چې خالد رضي الله عنه ریښتیا هم د صلحې په نیت راغلی دی، او جګړه زموږ په ګټه روانه ده له دې امله به چې خالد رضي الله عنه هر شرط ورته وړاندې کاوه که څه هم د هغه په ګټه به و خو هغه به مخ بلې خواته واړاوه او دنه یا هو ځواب به یې ورکړ پر دغه وخت خالد رضي الله عنه په کافي اندازه ور نژدې شوی و، د یوه شرط په وړاندې چې هغه مخ بلې خواته واړاوه او دنه ځواب یې ورکړ، نو خالد رضي الله عنه پرې برید وکړ مسیلمه چې د خالد

رضي الله عنه د توري پرک وليده نو په سترګو يې توره تياره راغله او په منډه يې پيل وکړ، پلويانو يې چې د مسيلمه د منډو دوړې وليدلې نو د هغوی پښې هم سستې شوې او تيښتې ته چمتو شول، خالد رضي الله عنه مسيلمه ته ور نارې کړې: مسيلمه! ودرېږه دا د صلحې شرطونه خو يو ځل پوره کړه.

خو هغه د خپلې منډې په دوړو کې ورک وو دا خبره يې چېرته اوريدله په دغه شيبه کې يو سردار خپل لښکر ته نارې کړې، په باغ کې، په باغ کې يعنې په هغه باغ کې چې د جګړې ميدان ته ډېر نژدې دی پناه واخلئ، له همدې امله ټول لښکر د باغ په لورې منډه کړه، چې ټول ورداخل شول نو د باغ دروازه يې بنده کړله.

پر دغه وخت براء بن مالک رضي الله عنه مسلمانانو ته نارې کړې چې ما په څه چل باندې د باغ منځ ته ور ګوزار کړئ، خو خلکو سره داسې وسيله نه وه چې دا کار يې کړی وای، هغوی ورته وويل موږ دا کار نشو کولای خو براء رضي الله عنه ورته وويل: چې حتماً به دا کار کوئ.

په همدغه شيبه کې براء رضي الله عنه د دېوال سرته په خپله ورټوپ کړ، مخکې تر دې چې د باغ د خلکو ورته پام شي هغه د باغ منځ ته ورټوپ کړ د يو څو کسانو چې هغه يوائې وليده نو ترينه را چاپېر شول، خو څرنګه چې هغه ډېر زړور جنګيالی و، نو له هغه سره يې په جګړه، جګړه کې ځان د باغ دروازې ته ورساوه، دروازه يې خلاصه کړه او يو دم پرې د مسلمانانو لښکر راننوت د باغ په هر ګوټ کې په تښتيدلي لښکر باندې د مسلمانانو د تورې پرک د تندر په څېر را پرېوت پيرته يوه سخته جګړه پيل شوه، پر دغه وخت کې يو تن مسلمان پر مسيلمه کذاب باندې د ځانګې او نيزې داسې پوخ ګوزار وکړ چې په بل مخ راپرېوت تر څنګ يې يو انصاري مسلمان هم ولاړ و هغه پرې له ډېره جوشه د توري داسې ګوزار وکړ چې

مسيلمه کې نور هيڅ هم پاتې نشول د بنو حنيفه قبيلې خلکو چې خپل دروغجن پيغمبر په وينو کې لت پت وليده، نو د جګړې له ډګر نه په تيښته وتښتېدل

د مسيلمه قاتل

خالد بن وليد رضي الله عنه ، د مسيلمه د قاتل پوښتنه وکړه چې څوک و له پلټنې وروسته ښکاره شوه چې مسيلمه د جبير بن مطعم غلام وحشي رضي الله عنه پر نيزه وهلی دی، هماغه وحشي چې د احد په غزا کې يې سيدالشهداء حمزه رضي الله عنه په تکې سره په نيزه وهلی و، دلته يې هم په مسيلمه پسې ښکار کړی و چې په پای کې پرې بريالی شو، ددې لپاره چې که الله جل جلاله يې هغه ستره ګناه وبښي جګړه د مسيلمه له وژل کيدو نه وروسته پای ته ورسيدله، د بنو حنيفه خلکو يوه خوا او بله خوا منډې وهلې، مسلمانانو هم هرې خواته پسې اسونه زغلول پر دغه وخت خالد رضي الله عنه په ځنځيرونو تړلی مجاعه راويوست او د جګړې په ميدان کې يې له ځان سره ګرځاوه خالد ورته وويل ما ته د خپل سردار مړی راوښيه، مجاعه د مسيلمه مړی پيدا کړ او خالد رضي الله عنه ته يې وښوده خالد رضي الله عنه چې ورته وکتل نو حيران شو چې دغه بد شکله بد مخی او د ټيټې ونې خاوند انسان چې په دروغو يې د پيغمبرۍ دعوه کړې وه، څومره ستر خطر يې د اسلام او مسلمانانو لپاره پيدا کړی و.
په دغه قيامت وزمه جګړه کې مسلمانان بريالي شول خو ډېر سخت تاوان يې هم وزغامه د مدينې منورې د مهاجرينو (۳۷۰) تنه شهيدان شول او د انصارو ۳۰۰ تنه نوميالي شهيدان شوي وو. په دغو شهيدانو کې ۳۷۰ تنه صحابه او د قران حافظان وو، د ټولو شهيدانو شمير دولس سوه تنو ته

رسیده، د اوه زره کسان د عقربا په میدان کې وژل شوي وو او زره نور یې په باغ کې تالا ترغه شول شپږ اوه زره نور یې د تیښتې په ترخ کې مړه او زخمیان شوه په دې توګه کابو یو ویشت زره کسان یې ووژل شول.

بهرنۍ حملې

د اسلامي حکومت کورني بغاوتونه چې پای ته ورسیدل نو ابوبکر صدیق رضي الله عنه د بهرنیو دښمنانو حملو او خطراتو ته پاملرنه وکړه د پارس او روم پاچهۍ د اسلامي هېوادو ختیځ او لویدیځ لوري ته پرتې وې، د دغو هیوادونو په سرحدي بریدونو کې داسې قبیلې پرتې وې چې د هغوی په مرسته ډیرې ځواکمنې شوي وي، ددغو ځواکمنو ګاونډیو هیوادونو لپاره د مسلمانانو پر مختګ د اندیښنې وړو، هغوی به کله، کله دغه قبیلې د مسلمانانو په وړاندې جنګ او جګړې ته هڅولې او کله کله به کومې سرحدي قبیلې د مسلمانانو د مرکزي حکومت په خلاف بغاوت ته ملا وتړله نو دوی به ورسره په پټه او ښکاره مرسته کوله د شمال لوري ته د شام سیمه او ختیځ لوري ته د عراق سیمه دا دواړه سیمې په حقیقت کې د عراق د بشپړ هیواد برخې وي خو دغه وخت پر شام باندې رومیانو او پر عراق باندې پارسیانو حکومت کاوه.

پارسیانو به تل د مسلمانانو مخالفت کاوه، کله چې د بحرین خلکو بغاوت وکړ، نو هغوی یې په ښرګنده توګه ملاتړ وکړ، د بني بکر قبیلې نامتو سردار مثنی بن حارث رضي الله عنه به تل د دغو بغاوتونو د ځپلو او ټکولو هڅه کوله، له مثنی رضي الله عنه سره اته زره پوځ ملګری وو، او د دښمنانو شمېر ډېر زیات و، کافر او نصراني قبائیلو په خپلو منځو کې سره لاس یو کړی و، امیر المؤمنین ابوبکر رضي الله عنه چې له دغو پیښو نه خبر شو نو نیت یې وکړ چې یو ځل بیا د الله جل جلاله توره له تیکي نه راوباسي او د

دښمن پر مره يې وازمويې له همدې امله يې خالد سيف الله رضي الله عنه د عراق په لوري د مثنى رضي الله عنه مرستې ته وليږه.

د عراق په لوري پرمختګ

څرنګه چې خالد بن وليد رضي الله عنه ته په خپله رسول الله صلى الله عليه وسلم د سيف الله (د الله توره) لقب ورکړی و نو د همدغه خطاب د برکت له امله به يې چې هرلوري ته مخه کړله نو فتحه اوبرى به يې په برخه کيده له همدې امله خالد بن وليد رضي الله عنه مخکې له دې نه چې له يمامه نه روان شي د اميرالمؤمنين ابوبکر صديق رضي الله عنه په امر د عراق سرحدي ښارو نو لکه فالقيا، باروسما او اوليس ته ورغى د هغه ځاى خلکو سمدلاسه اطاعت ته غاړه کيښوده او د صلحې غوښتنه يې وکړه، خالد رضي الله عنه د دغو خلکو صلحه او اطاعت د خپل ستر کار نيکمرغه پيل وګانه او د دغې سيمې له حاکم ابن سلويه سره يې صلحه وکړه، د صلحې له تړون نه وروسته خالد رضي الله عنه له خپل لښکر سره د حيره په ښار کې ديره واچوله د حيره د ښار حاکم اياس ابن قبيضه د پارس د پاچهي د والي په حيث کار کاوه، اياس د حيره له مشرانو سره د خالد رضي الله عنه حضور ته راغى، خالد رضي الله عنه هغه ته دغه شرايط وړاندې کړل چې يا ايمان راوړه او د اسلام دين ته غاړه کيږده او يا د جزيې ورکول ومنه، که له دغو شرايطو نه يو هم نه مني نو د مقابلې لپاره چمتو شه، د مقابلې په نتيجه کې به توره په خپله فيصله وکړي، خو په پاى کې به هغه ځوک چې لومړى يې توري ته لاس کړى وي واجب القتل دى، اياس ابن قبيضه جزيه ومنله د صلحې له دغه تړون څخه وروسته حيره او شاوخوا سيمې يې د اسلام تر سيوري لاندې راغلي او د جزيې ورکولو ته يې غاړه کيښوده په دې توګه د

ال نعمان د حکمرانۍ تر له سیمه له سوونو کلونو څخه وروسته د ساساني دولت له مرئیتوب څخه خلاصه شوه او د یو ازاد هېواد په توګه په عربو کې ورګډه شو

د فارس د دغه پلان خاکه په خپله ابوبکر رضي الله عنه تیاره کړې وه، هغه خالد رضي الله عنه ته حکم کړی و چې ته د ایله ښار له خوا نه چې حیره ته نږدې و، خپله حمله پیل کړه، عیاض بن غنم ته یې لیکلي وو چې ستا حمله باید د مضیح له ښار نه پیل شي چې د عراق د سرحد په شمالي برخو کې پروت دی له همغه ځای نه د عراق سیمې ته ورننوځي او په پرله پسې توګه ورو، ورو پر مخ ولاړ شئ، تر هغې چې له خالد رضي الله عنه سره یو ځای شئ

عراق ته د خالد رضي الله عنه روانېدل

مثنی بن حارثه رضي الله عنه ته پر فارس باندې د حملې کولو اجازه مخکې ورکړل شوې وه، په دې توګه کله چې خالد رضي الله عنه ور ورسیده د مثنی رضي الله عنه جګړه پیل شوې وه.

د اسلام دواړه ستر سپه سالاران د خلافت د احکامو په تعمیل بوخت شول، خالد رضي الله عنه د خپل دغه ستر کار د سرته رسولو لپاره د خلافت له دربار نه مرسته وغوښتله، ابوبکر صدیق رضي الله عنه یوائې قعقاع بن عمرو تمیمي د خالد رضي الله عنه مرستې ته ورولیږه، کله چې قعقاع رضي الله عنه لاړ نو ځینې خلکو له امیرالمؤمنین نه په حیرانتیا سره پوښتنه وکړه چې خالد رضي الله عنه له تاسو نه مرسته غوښتې وه او تا یوائې قعقاع رضي الله عنه ورولیږه.

امیرالمؤمنین وفرمایل: تاسو په دې مه اریانیږئ، قعقاع رضي الله عنه هغه

سړی دی چې که د ده په څیر یو سربښندونکی په هر لښکر کې وي نو هغه لښکر ماتې نه کوي، په همدې توګه یې د عیاض رضي الله عنه مرستې ته عبد بن عوف حمیري ورولیږه، وروسته یې بیا د سرحدي عربو سردارانو مثنی رضي الله عنه ، حرمله رضي الله عنهٔ ، موادر رضي الله عنه او سلمی رضي الله عنه ته حکم ولیږه چې تاسې ټول به د ایله پر مقام د خالد رضي الله عنه له لښکر سره یو ځای کیږئ، لنډه دا چې له خالد رضي الله عنه سره لس زره زړور جنګیالي له پخوانه موجود و اوس له مثنی رضي الله عنه او نورو سره اته زره لښکر نور هم برابریده، په دې توګه ټول اتلس زره پوځ د اسلام تر بیرغ لاندې راټول شو.

له هرمز سره مقابله

خالد بن ولید رضي الله عنه خپل لښکر په درې برخو وویشه او درې واړو برخو ته یې په جلا ، جلا لارو د حملې حکم ورکړ، لومړۍ برخه یې د مثنی رضي الله عنه په مشرۍ ولیږله او بله برخه یې د عدي بن حاتم رضي الله عنه تر قوماندې لاندې ولیږله او درېیمه برخه پوځ یې له خپل ځان سره واخیسته، ټولو ته یې امر وکړ چې درې واړه لښکر به له مختلفو لارونه حمله کوي او په حضیر نومې ځای کې به بېرته سره یو ځای کېږي.
د دغو لښکرو له روانیدو نه مخکې خالد رضي الله عنه هرمز ته داسې لیک وراستولی وو:
که ته اسلام ومنې نو په امن به شې، که چیرې زموږ دا غوښتنه نه منې نو د جزیې ورکولو ته غاړه کیږده او د یوه ذمي په توګه زموږ په پاچهۍ کې داخل شه، که دا هم نه منې نو وروسته بیا به پښېمانتیا هیڅ ګټه درته ونه کړي، پر داسې وخت له ځانه پرته هیڅوک هم مه ملامتوه، ځکه ما له ځان

سره داسې خلک راوستي دي چې په مړینه او شهادت دومره مین دي څومره چې تاسې د ژوند په خوږو مین یئ،
هرمز د دغه لیک او نورو حالاتو خبر په تفصیل سره د ایران پاچا اردشیر ته ولیږه او خپله د خالد رضي الله عنه مقابلې ته د کواظم په لور وخوځیده خو په لاره کې خبر شو چې خالد رضي الله عنه خپلو لښکرو ته په حضیر نومې ځای کې د راټولېدو حکم کړی دی نو له دې امله په ډېره چټکۍ سره د حضیر په لوري وخوځیده او د اوبو پر ځای یې قبضه وکړه.
حضیر د غرونو یو داسې کنډو و چې د فارس په لوري د تلونکو لارو تر ټولو کنډونو ډېر سخت او په ځوړه پروت و، د دغه ځای حاکم یو فارسي سردار و چې هرمز نومیده، هرمز به تل په وچه کې له عربو سره جنګیده او د اوبو له لارې به یې هندیانو سره جګړه کوله.
هرمز چې د خالد رضي الله عنه د راتګ خبر واوریده نو د فارس خسرو اردشیر ته یې ځواب ولیږه چې د مقابلې لپاره ټول هېواد چمتو کړي ځکه چې د عربو لښکرې سرحدونو ته رانږدې دي او دا خلک زموږ د تاج او تخت غوښتونکي دي، پخپله یې هم د پوځ په راټولو پیل وکړ، له یو زیات شمېر لښکر سره تر ټولو د مخه د حضیر درې ته راغی، د هغه دا نیت وو چې په همدې تنګ ځای کې د مسلمانانو مخه ونیسي د هغه د لښکر مخکښه برخه د سردار قبا د او انوش جان تر قوماندې لاندې وه، دغه دواړه مشران د ساساني دولت د بنسټ ایښودونکو له نسل څخه وو، د فارس اتلانو د یوې غونډې په ترځ کې له یو بل سره دا ژمنه وکړه چې د وطن د ساتنې لپاره خپل سرونه قربانوو، خو دښمن تګ ته نه پرېږدو، د هغوی دې ژمنې او تړون په دې توګه عملي بڼه غوره کړه چې ځانونه به یو تر بله په ځنځیرونو سره وتړو په دې توګه که چا غوښتل چې وتښتي نو تښتید لای به نه شي.
خالد رضي الله عنه ته چې دا ښکاره شوه چې د فارسیانو لښکر کنډو

نيولی دی نو اراده يې وکړه چې هغوی غافل کړي او په کوم بل کنډو، ور داخل شي، خو څرنگه چې هرمز ته هم هره کړی خبرونه ورسيدل نو د هرمز لښکر دا ځای پريښوده هماغه لار يې ونيوله چې خالد رضي الله عنه پرې را روان و، خالد رضي الله عنه چې دا لاره هم بنده وليده نو په همدې دره کې يې په يوه داسې ځای ځای ونيوو چې اوبه پکې نه وي، خو هغوی په همدغه حال کې د جگړې تياری پيل کړ، دا د الله تعالى فضل وه، چې ناڅاپه پر اسمان توري وريځې را خورې شوې او ښه د خوند باران ووريده. مسلمانانو د باران اوبه ښې پريمانه ذخيره کړي دغه کار هغوی يو غيبي نصرت او تائيد و، ګانه او حوصلې يې لوړې شوې.

د ذات السلاسل کاظمه جګړه

په دې ترخ کې هرمز د جګړې ميدان ته راووت پر اس باندې سپور و او يوه خوا بله خوا يې په ډېر غرور چکر وواهه بيا يې پخپله خالد رضي الله عنه د مقابلې لپاره راوغوښت خو په پټه يې د خپل پوځ سپرو ته امر کړی وه چې کله خالد رضي الله عنه راووت نو تاسو موقعه ته وګورئ او سمدلاسه پرې حمله وکړئ، زموږ مطلب دا دی چې په هره توګه چې وي بايد فتحه وکړو په جنګ کې د غدارۍ مسئله هيڅ مطرح نه ده.

خالد رضي الله عنه وليدل چې د دښمن د پوځ سپه سالار ده ته د مقابلې لپاره نارې وهلي نو سمدلاسه پلی ور روان شو، هرمز چې خالد رضي الله عنه پلی وليده نو خپله هم له اس نه راکوز شو، دواړو يوه پر بل د توري ګوزارونه پيل کړل.

د هرمز سپايانو وليدل چې خالد رضي الله عنه پر هرمز بريالی کيدونکی دی نو سمدلاسه يې خپل اسونه په چالاکۍ د جګړې ميدان ته راخوشې

کړل خو هغوی لا رارسیدلي نه وو، چې سیف الله د هرمز ورمیږ پرې کړ، هغه پر ځمکه ولویده او د حلال کړې مرغۍ په څېر تربیده د اسلام ستر اتل قعقاع رضي الله عنه چې د خالد رضي الله عنه په لور د ایرانیانو یرغل ولیده، نو د تکبیر یوه کفر لړزوونکي ناره یې وکړه او د غشي په څېر پرې ور خوشې شو. د سترګو په رپ کې یې د هغو خلکو حمله په شا وتمبوله چې په خالد رضي الله عنه باندې د مچیو په څېر راټول شوي وو. مسلمانانو په ډېر جوش باندې پر فارسیانو یرغل وکړ، په هغوی کې یو شمیر سپایانو ځانونه په ځنځیرونو تړلي وو چې ونه تښتي خو سره له دې هم مسلمانانو پرې داسې ورځ راوستله چې تیښتې ته اړ شول، هغوی د هرمز له وژل کیدو سره سم خپله روحیه بایللې وه. د جګړې د زیات شدت په نتیجه کې چې قباد او انوش جان خپل ژوند په خطر کې ولیده نو تیښته یې غوره وګڼله، د هغوی له تیښتې سره نور لښکر هم د جګړې له میدانه پښې سپکې کړې خالد رضي الله عنه د هرمز تاج امیر المؤمنین ابوبکر رضي الله عنه ته ولیږه، ابوبکر رضي الله عنه د فتحې د زېري په اوریدو او د خالد رضي الله عنه د بې ساري میړانې له امله ډېر خوښ شو او د هرمز تاج یې بیرته خالد رضي الله عنه ته وباښه.

حصن المراة

له دې جګړې نه وروسته خالد رضي الله عنه له خپل فاتح لښکر سره مخ په وړاندې لاړ. په خپله د بصرې د پله په میدان کې د لښکر سره ایسار شو او مثنی رضي الله عنه یې په تښتیدلو فارسیانو پسې ولیږه. مثنی رضي الله عنه په ایرانیانو پسې په تلو، تلو کې پر یوه کلا باندې حمله وکړه د دغې کلا مشره یوه ښځه وه د مسلمانانو له ورسیدو سره سمه مسلمانه شوه.

مسلمانانو د دغې کلا نوم حصن المراة يعنې د ښځې کلا کېښوده.
د مسلمانانو لښکر د عامو خلکو له مال او فصل سره هيڅ غرض ونه کړ، نه يې د چا څه لوټ کړل، نه يې د چا فصل خراب کړ او نه يې خلک وځورول، ټول خلک يې په خپل عادي حالت پرېښودل له همدې امله په دغه سيمه کې بشپړ امن او امان منځ ته راغی.

د ثنا د ويالې جګړه

هرمز، له دنيا تير شو خو دهغه ليک اردشير ته رسيدلی و، اردشير د هرمز مرستې ته خپل نوميالی اتل قارن له يو ستر لښکر سره راولېږه، قارن به د مزار سيمې ته را رسيدلی و چې د جنګ له تښتيدلو او ماتې خوړلو سره مخامخ شو، ماتې خوړلی لښکر ورته د هرمز د وژل کيدو غمجنه کېسه وکړله قارن دغه ماتې خوړلی پوځ له ځان سره کړ او د خالد بن وليد رضي الله عنه د لښکر په لورې په مزله بوخت شو، په لاره کې ورسره د قبا د اوانوش جان لښکرې هم ملګرې شوې، دغه بې شميره لښکر د ثنا ويالې پر غاړه ايسار شو
له دې خوا نه مثنی رضي الله عنه په ماتې خوړلي لښکر پسې په کراره، کراره روان وو، هغه د لارې پر سر دوه نورې کلاګانې هم فتحې کړې د هغه د پر مختګ په لاره کې يو ستر سيند خنډ شو، دغه سيند د دجلې د سيند يو ښاخ وو، مثنی رضي الله عنه په ډېر خطرناک حالت کې را ايسار شوی و، دی ناڅاپه له هغه لښکر سره مخامخ شو چې ساسانيانو د هرمز مرستې ته راليږلی و، د هغه سپايانو په ډېره ميرانه مقابله کوله خو د دښمن د لښکر شمير زښت زيات و، له دې امله په دغه جګړه کې فتحه غير يقيني وه، مثنی رضي الله عنه ډېر پريشانه و چې په دغه وخت کې يې ناڅاپه د

خالد رضي الله عنه د توري بريښنا او ځلا وليده چې ميدان ته له خپل لښکر سره را داخل شو، خالد رضي الله عنه پر داسې وخت ميدان ته راورسيده چې د مثنی رضي الله عنه ملګرې نهيلې او نا اميده ښکاريدل د الله توره د بريښنا په څېر د ظلمت پر پلويانو ور ولويده هره خوا به يې چې مخه کړه د دښمن په پوځ کې به يې کوڅې جوړې کړې، فارسيان د خالد رضي الله عنه د حملې له امله داسې وارخطا او تروره شول تا به ويل چې د ميږو په رمه شنه زمريان ور پريوتې دي، په يوه شيبه کې د ساساني پوځ بې شمېره پوځيان او نامتو سرداران د اسلام د اتلانو د توري خوراک شول، په دې ترڅ کې د لښکرو مشر قارن د معقل رضي الله عنه په لاس ووژل شو، انوش جان د عاصم رضي الله عنه په لاس جهنم ته لاړ او د عدي بن حاتم رضي الله عنه مشهور حاتم طايي (د خپل وخت سخاوتمن انسان) په توره د قباد ژوند پای ته ورسيده، د ايراني پوځ د مشرانو له وژل کېدو څخه وروسته په پوځ کې هم نور د مقابلې توان نه و، نه يې د مړو شمېر معلوم و نه يې د ټپيانو، يو محدود شمېر په تيښته بريالي شول.

د دغه ستر لښکر د ماتې حال چې اردشير ته تفصيل سره ورسيده نو څمکه يې له پښو لاندې وتښتيده له ډيرې حيرانتيا نه هک پک پاتې شو، چې د لښکر ټول مشران وژل شوي وو.

اخر يې اندرزغر نومې عراقي سپه سالار چې د عربو د بکر بن وائيل له قبيلې څخه و د مسلمانانو د مخنيوي لپاره له يوه زيات شمير لښکر سر مامور کړ ور پسې يې يو بل فارسي سپه سالار بهمن جاذويه هم له يوه ستر لښکر سره راوليږه چې د هغه مرسته وکړي اندرزغر هڅه وکړه او يو ستر لښکر يې په دغه سيمه کې راټول کړ، د سرحدي سيمو عربان چې لا تراوسه مسلمانان شوي نه و او له مسلمانانو سره يې دښمني لرله، هغه يې هم د ساسانيانو تر بيرغ لاندې راټول کړل، نږدې، نږدې د دې سيمې ټول

ځمکوال او کروندګر هم په دغه لښکر کې راټول شول د لښکر د نظم او ترتیب څخه وروسته په ډیر لوړ احساس او جذبه را روان شول او په ولجه نومې ځای کې دیره شول.

دولجه جګړه

خالد بن ولید رضي الله عنه د ښتې ویالې پر غاړه و چې د دغه لښکر له راتلو نه خبر شو، له خبریدو سره سم یې ځان ولجې ته ورساوه او د دښمن پوځ په وړاندې یې صفونه برابر کړل خالد رضي الله عنه له یوه جنګي تاکتیک نه کار واخیسته، یو شمیر لښکر یې د میدان دواړو خوا ته په داسې توګه پټ کیناوه چې دښمن هیڅ پرې پوه نشو د دغه کار له بشپړیدو وروسته یې پر دښمن حمله وکړه، د دواړو لښکرو ترمنځ سخته جګړه پیل شوه دومره سره وجنګیدل چې نور د یوې خوا د جنګیالیو صبر او زغم هم نه وو پاتې د تورو او نیزو د ډیر چلښت له امله د هر یوه لاسونه شل کیدو ته نږدې وو، خالد رضي الله عنه په همدغه حساس وخت کې د میدان دواړو خواو پټو شوو خلکو ته د جګړې امر ورکړ، هغوی ډېر په دمه وو، د سترګو په رپ کې د میدان له دواړو خواو نه پر دښمن راپریوتل په داسې شور او ځوږ یې د تکبیر نارې وهلې چې د فارسیانو ډله سره لاړه، د دغو تازه لښکرو له حملې نه یو شیبې وروسته د فارس د لښکرو حوصلې ځواب ورکړ، یوه او بله خوا تیت و پرک شول له درې خواوونه د مسلمانانو د تورو او نیزو تر بریدو لاندې وو، د تیښتې لپاره یې یوه لاره درلوده او په همغه یې منډې کړې، اندرزغر له ماتې وروسته په دې بریالی شو چې له میدان نه روغ وتښتې خو په داسې وچه او سوځنده دښته وربرابر شو چې له لوږې او تندې پرمخه را پرېوت.

د الیس جګړه

د بکر بن وائیل د قبیلې په دغه راز ماتې د عراق په عربي نژاده عیسایانو باندې اور بل شو او د خپل سردار بنو عجلان تر مشرۍ لاندې یې په أليس نومې ځای کې د پوځ په راټولولو پیل وکړ.

د اسلام د ستر سپه سالار خالد رضي الله عنه د لښکرو لا لړه شان دمه هم په برخه شوې نه وه چې یو بل لښکر را څرګند شو، خالد رضي الله عنه لږ شانته پوځ په خپل ځای پرېښود او له نور لښکر سره خپله د دې نوي خطرې مخې ته ورغی، دغه لښکر د بدو او عیسایانو وو چې د جګړې لپاره راغلی و، هغوی په مخکېنۍ جګړه کې ذلت امیزه شکست خوړلی و، غوښتل یې چې د خپلې بې عزتۍ انتقام واخلي، هغوی د ایران له پاچا نه هم مرسته غوښتې وه او هغه هم د خپلو وفادارو قبائیلو د مرستې لپاره بهمن جادویه ورلیږلی و، بدو د غځ او کسات د جذبې تر اغیزو لاندې جګړه کوله خو د خالد رضي الله عنه په څېر سپه سالار پر خلاف جنګیدل او بری موندل څه اسانه کار نه وو.

د هغه سرتیري مجاهدین په داسې میړانه جنګیدل چې ساري یې نه درلوده، د هرې رسالې سپایې به د بریښنا په څېر په میدان کې ګرځیده راګرځیده، هرې خوا ته به چې د عیسایانو له خوا نه د جګړې فشار زیات شو نو مجاهدینو به بیا همغه ځای ته ځان رسولی و.

پر دغه وخت ناڅاپه د الله توره وځلیده او د بدو د سردار سر له تنه لرې ولویده، د هغه په وژل کېدو سره د نور لښکر د همت ملا هم کږه شوه، او د تیښتې نیت یې وکړ، خوله هغوی سره د مرستې لپاره راغلو ایرانیانو، هغوی تیښتې ته پرې نښودل، بلکې جګړې ته یې وهڅول، یوه شیبه مقابله جاري وه په پای کې

د ايرانيانو د مسلمانانو د وژونکو حملو او د تورو بې دريغه ګوزارونو ته ځان ټينګ نه کړای شو، لښکر ته يې د بېرته را ستنيدو ناري ووهلې د جګړې په ميدان کې يې بې شميره مړي پرېښودل خالد رضي الله عنه چې د هغوی دغه حال وليده نو خپلو جنګياليو افسرانو ته يې نارې کړې چې بنديان يې کړئ، بنديان يې کړئ او که نه وي ويې وژنئ چې د فتنې ريښې له بيخه ووځي د دغه اواز په اوريدو سره د اسلام اتلان پرې ورپريوتل، بې شمېره يې بنديان کړل او په بې شميره نورو باندې يې ميندې بورې کړې په دغه جګړه کې اويازره عرب او غير عرب وژل شوي وو.
د عراق او عجمو د دغو فتوحاتو خبر چې امير المؤمنين ابوبکر صديق رضي الله عنه واوريده نو زښت زيات خوښ شو بې اختيار يې له خولې نه ووتل چې د عربو ښځې به د خالد په څېر بل زوی را نه وړلای شي.

د حيره د خلکو بغاوت

خالد رضي الله عنه ته خبر ورسيده چې د حيره خلکو بغاوت پيل کړی دی، د اسلام نوميالی اتل د دغه خبر له اوريدو سره سم له خپل توريالي لښکر سره له امخيشيا نه کوچ وکړ او د حيره ښار طرف ته په توندۍ سره روان شو، د لښکر ځينې درونډ سامان يې په بيړيو کې بار کړ او د سيند له لارې بې حيره ته وليږه سردار ازادبه په حيره کې د مسلمانانو د مقابلې لپاره موجود و.
هغه چې د خالد رضي الله عنه د راتګ اوازه واوريده نو خپل زوی يې مخې ته ورولېږه هغه د سيند د اوبو مخه بل لوري ته وګرځوله له دې امله د مسلمانانو بيړۍ په ډنډونو کې ونښتلې، خالد رضي الله عنه چې دا حال وليده نو سمدلاسه يې له خپلو جنګياليو سپرو سره د فرات سيند، باوقلي نومې سيمې ته ځان ورساوه د ازادبه زوی همدغلته له خپل لښکر سره ديره

شوی و، د اسلام زړور جنګیالي ناڅاپه ور ورسېدل او هغه يې له خپلو ملګرو سره ایسار کړل دی او ملګري يې ووژل شول تر دې وروسته خالد رضي الله عنه د سیند مخه بیرته خپل اصلي لوري ته راوګرځوله، په دې توګه بیړۍ بېرته په اوبو کې روانې شوې او الحیره ته ورسیدلې تر دې وروسته هغوی د ښار په شاوخوا سیمو کې خپل پوځیان خواره کړل او تر خپل کنټرول لاندې يې راوستلي د ښار حاکم ازادبه چې د خپل زوی او کسرا له مړینې یو ځای خبر شو، نو په تیښته وتښتیده، مسلمانانو ښار محاصره کړ لږه موده وروسته د ښار خلک د کلابندۍ له حالت نه په تنګ شول او د عیسایي راهبانو په مشوره يې صلحه وکړه. د صلحې د شرایطو له تامین نه وروسته هغوی د جزیې ورکول ومنل.

کله چې د حیره د فتحې کولو کار پای ته ورسیده نو خالد رضي الله عنه د شکرانې په توګه اته رکعته نفل لمونځ وکړ او تر هغې وروسته يې خپلو ملګرو ته وویل: د مؤته د جنګ پر وخت زما په لاس کې نهه توري ماتې شوې وې، خو څومره سخته مقابله چې له ما سره د فارس خلکو وکړه تر دې مخکې راسره هیچا نه وه کړې.

د فتحې له بشپړېدو نه وروسته خالد رضي الله عنه حیره خپل پوځي مرکز او دارالحکومت وټاکه، دا د مسلمانانو لومړی اسلامي دار الحکومت و چې له جزیرة العرب نه بهر منځ ته راغلی و.

خالد رضي الله عنه تر یو کاله پورې د امیرالمؤمنین په امر په حیره کې پاتې شو، د بې کارۍ دغه زمانه په خالد رضي الله عنه غوندې عامل انسان ډېره سخته تیره شوه، هغه څو څو ځلې خپلو ملګرو ته ویلي وو، چې که د امیرالمؤمنین ابوبکر رضي الله عنه حکم نه وای نو ما به د عیاض بن غنم راتلو ته چې یو کال کېږي په دومة الجندل کې پروت دی او د سوبې او ناکامۍ احوال يې نه معلومېږي انتظار نه وای ایستلی او نه به مې هغه په

خپل پوځ کې داخل کړی وای کله چې د ډیرې وزګارتیا او انتظار له امله د خالد سیف الله رضي الله عنه د صبر جام په مورګو راواوښت نو له حیره او انباط نه یې یو یو کس راوغوښت، د هغوی په لاس یې یو لیک د فارس د پاچا په نامه ولیږه او بل یې ایراني عمالو ته ورولیږه.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

دا لیک د خالد بن ولید له خوا نه د فارس د پاچا په نوم دی د الله جل جلاله ډېر شکر دی چې ستاسو د پاچاهۍ نظام یې ګډوډ کړ ستاسو مکر او مکاري یې ناکامه کړه او اختلاف یې در کې پیدا کړ، که چېري الله جل جلاله داسې نه وای کړی نو تاسې ته به نور زیان هم در اووښتی وای، اوس ستاسو لپاره غوره لاره دا ده چې زموږ اطاعت ومنئ، که داسې مو وکړل نو موږ به ستاسې له سیمې بلې خوا ته لاړ شو، که نه نو تاسې به له یوه داسې قوم نه ماتې وخورئ چې مرګ یې دومره خوښ دی څومره چې ستاسې ژوند خوښ دی، د ایراني عمالو په نامه یې هم همدغه راز لیک استولی و، ایراني پوځ حیره ته نږدې په انبار او عین التمر کې دیره شوی و.

الانبار

خالد رضي الله عنه د حیره ښار د اسلامي پوځ د مرکز په توګه ټاکلی و، اوس د مسلمانو پوځیانو له پوځي اډې نه په منظمه توګه د ورځې پنځه ځلې د اذان او اقامت، غږ اوریدل کیده خالد رضي الله عنه د یو کال راهیسې په دغه ځای کې میشت و، پر دغه خت کې جریر بن عبدالله بجلي رضي الله عنه هم له خپل پوځ سره د ابوبکر صدیق رضي الله عنه په حکم د خالد رضي الله عنه پوځي اډې ته راغی خالد رضي الله عنه له څه مودې وروسته خپل پوځ

مرتب کړ او د انبارد ښار په لوري وخوځيده.
د اسلام د لښکرو د مقدمة الجيش مشر اقرع بن حابس رضي الله عنه و، نوموړی د جګړې د ميدان ستر اتل وو، دی د يوه داسې خوی ښتن و چې له کفارو سره له جګړې نه پرته يې نور هيڅ نه خوښيدل له همدې امله کله چې هلته ور ورسيده نو سمدلاسه يې له دښمنانو سره جګړه پيل کړه، د انبار ښار د فرات سيند پر څنډه پروت دی دغه ښار په حقيقت کې يوه مضبوطه پوځي کلا وه چې څلورو خواو ته يې ژور، ژور خندقونه کنستل شوي وو، ايراني سپايان له پولادي زغرو سره د دې کلا د هر دېوال د ساتلو لپاره ټاکل شوي وو.
د دواړو خواو پوځونو په ميدان کې سره مخامخ شول او جګړه پيل شوه، د جګړې له پيل نه مخکې اقرع بن حابس رضي الله عنه په خپل لښکر کې زر (۱۰۰۰) تنه تکړه غشي ويشتونکو ته وظيفه ورکړې وه چې د جګړې له پيل سره سم به تاسو د دښمن د مخکيني صف زر تنه په نښه کوئ او له سترګو پرته به يې په بل ځای نه ولئ، دغو زر تنو غشي ويشتونکو خپله ورسپارل شوې دنده په ښه توګه سرته ورسوله د الله جل جلاله په فضل يو غشی هم خطا نشو له دې امله د جګړې له پيل سره د دښمن له صف نه زرتنه رانسکور شول تورو ته لا چا لاس هم نه و وروړی د دښمن پوځ په دغه کار سره ډېر سخت وارخطا شو، له همدې امله مسلمانانو د دې ورځې نوم (ذات العيون) يعنې د سترګو ورځ ايښې ده، د ايرانيانو د پوځ مشر شيرزاد، چې د ساباط والي و، د دغه راز بدې ورځې په ليدلو سره يې سمدلاسه د صلحې غوښتنه وکړه، خو د هغه د صلحې شرايط خالد رضي الله عنه ونه منل، له همدې امله جګړه بيا په ډېر شدت سره پيل شوه، ايرانيانو خپل خندقونه د مسلمانانو د تورې له خرپ نه لرې او خوندي ساتلي وو خالد رضي الله عنه سمدلاسه د لښکر ټول کمزوري اوښان او څاروي حلال کړل او د خندق په

یوه تنګه برخه کې یې واچول د خندق یوه برخه یې پرې ډکه کړه او مسلمانان پرې وربوري وتل.

په دغه ځای کې ایرانیانو بیا ډیر شدید مقاومت پیل کړ، خو د مسلمانانو د الله اکبر، ربړېدونکو نارو او د تورو خرپ هغوی په شا وتنبول نږدې و چې تیښتې ته یې اړ کړي، خو شیرزاد بیا هم د صلحې غوښتنه وکړه، خالد رضي الله عنه دا ځل د هغه د صلحې غوښتنه ومنله، د صلحې په تړون کې یو شرط دا وو چې دښمنان به له مال او اسباب نه پرته یوه داسې ځای ته رسول کیږي چې له هغه ځایه د خپل هېواد سرحد ته ور داخل شي، مسلمانانو د هغوی دغه شرط منلی و، له همدې امله یې شیرزاد له خپل لښکر سره د ایران سرحد ته ورساوه او د انبار ښار له ټول یوځي سامان سره مسلمانانو ته پاتې شوه، تر دې وروسته خالد رضي الله عنه د ښار شاوخوا کلي هم تابع کړل.

عین التمر

تر دې وروسته د اسلام دغه ستر فاتح او اتل خالد رضي الله عنه زبرقان نومی سړی د ښار د حاکم په توګه وټاکه او په خپله د عین التمر، په لورې وخوځیده، عین التمر یو ښکلی ښار و چې ایرانیانو پرې حکومت کاوه، له ایرانیانو سره د دغه ښار په ساتلو کې بني ثعلب نومې غیر مسلمانه عربي قبیله هم ملګرې وه، دغه قبیلې د نبوت د درواغژن مدعي شجاع پلوی کاوه، د ښار حاکم، د ایران د ساساني کورنۍ د بهرام چوبین زوی مهران و، له هغه سره سربېره پر خپل لښکر د تمر او ثعلب قبیلې او زیاد عقه بن عقه نومی سردار هم ملګری و، عین التمر ته چې د خالد رضي الله عنه د راتګ اواز راورسیده، نو عقه مهران ته وویل، له عربو سره عرب په جګړه ښه

پوهيږي، ته موږ او خالد ، سره پرېږده موږ به په خپل منځ کې سره پوه شو.
عقه له غير مسلمانانو عربو سره د خالد رضي الله عنه مقابلې ته راووت، دی لا پر اس سپور د خپل لښکر مخکې يوه خوا او بله خوا ګرځيده او صفونه يې برابرول، چې ناڅاپه يې په بريښنا وزمه سرعت سره د خالد رضي الله عنه کمند په غاړه کې ورولويده، تر څو په ځان پوهيده بيا د خپل لښکر له مخې نه د مسلمانانو د لښکر مخې ته را رسول شوی وو، د هغه پاتې يوځ چې د خالد رضي الله عنه دغه حيرانوونکي کارنامه وليده نو زړونه يې وښوئيدل او له جګړې پرته يې په ميدان کې د تيښتې ګرد پورته شو.
مسلمانانو يو زيات شمير ترينه بنديان کړل.
مهران چې د خپلو عربو ملګرو د جګړې له دې ښندونکي ډرامې نه خبر شو، په هغه هم له ويرې خولې راغلې ښار يې پرېښوده او وتښتيده، ماتې خوړلي عربان کلا ته ننوتل دروازې يې په ځان پسې وتړلې او له تسليميدو څخه يې انکار وکړ، د اسلام جنګيالي ورپسې شول او د کلا خلک يې له څلورو خواوو نه ايسار کړل پر دغه وخت خالد رضي الله عنه څو څو ځلې، هغوی صلحې ته را وبلل، خو هغوی له خپل ضد نه وانه وښتل، خالد رضي الله عنه ډېر په غوسه شو او جګړه يې پيل کړه، د کلا خلک چې د مسلمانانو د توري خرپ وليده نو له تسليميدو نه پرته يې بله چاره ونه ليده، له ښې سختې جګړې وروسته يې امان وغوښته، خو خالد رضي الله عنه د هغوی غوښتنه ونه منله، له يوې شيبې وروسته، هغوی مجبور شول چې له کوم شرط څخه پرته له کلا نه راووځي او وسله وغورځوي، تر دې وروسته عقه او د هغه ځينې سپايان ووژل شول، د عين التمر کلا له يوې معمولې حملې وروسته فتحه کړای شوه.
کلا ته نژدې د عيسايانو يوه کليسا وه چې څلويښت هلکان د عيسايي مذهب د زده کړې لپاره پکې اوسيدل هغوی چې له دغو حالاتو نه خبر شول

نو د کليسا دروازې يې پورې کړې، خو خالد رضي الله عنه نه يوائې دا چې هغوی ته امان ورکړ، ډېره مهرباني يې هم پرې وکړه.
تر دې فتحې وروسته خالد رضي الله عنه غوښتل چې نور هم پر مخ ولاړ شي او شاوخوا سيمې د اسلامي خلافت مرکز ته تابع کړي، خو پر دغه وخت د عياض بن غنم رضي الله عنه يو ليک راغی چې د دومة الجندل، له ښار څخه يې خالد رضي الله عنه ته داسې ليکلي وو چې زما د دښمنانو د لښکر شمېر زښت زيات دی تاسو سمدلاسه زما مرستې ته راشئ د دغه ليک له لوستلو وروسته خالد رضي الله عنه ، له خپل خاص لښکر سره د دومة الجندل، په لورې وخوځېده، په حيره کې يې قعقاع رضي الله عنه د حاکم په توګه وټاکه.

د دومة الجندل فتحه

د عياض رضي الله عنه په مقابل کې د عربو مغروره قبيلې لکه بني کلب، بني غسان، بني تنوخ او د بني ضخيم قبيلې مختلفو کورنيو، صف نيولی و، د جګړې په هکله د اکيدر بن مالک او جودي بن ربيعه ترمنځ اختلاف و اکيدر وويل چې جګړه کول عبث کار دی يا به صلحه وکړو، ضمناً يې دا هم ورته وويل زه تر تاسو خالد رضي الله عنه ښه پيژنم، په اوسنۍ زمانه کې هيڅ څوک هم له خالد رضي الله عنه نه په جنګ ښه نه پوهيږي او نه د هغه هومره نيکمرغه دی، هر قوم چې له خالد سره مقابله کوي که شمير يې هر څومره وي نو ارومرو به له ماتې سره مخامخيږي نو له دې امله تاسو زما خبره ومنئ او له مسلمانانو سره صلحه وکړئ، اکيدر هغه سړی و چې د مؤته په جنګ کې خالد رضي الله عنه بندي کړی و او هغه بيا له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره صلحه کړې وه خو جودي او د ښار نور خلک په دې

خبره ټینګ ولاړ وو چې ارومرو به له مسلمانانو سره جګړه کوو نو له دې امله یې د اکیدر خبره ونه منله.

اکیدر هغوی سره د مخالفت له امله د هغوی ملګرتیا پرېښودله او غوښتل یې چې له دومة الجندل نه بهر کومې خوا ته لاړ شي له همدې امله د خالد پوځي اډې ته ورغی ځینې خلک وايي چې هغه یې وواژه خو ځینې نور روایتونه وايي چې هغه یې بندي کړ او مدینې ته یې ولیږه. د عمر رضي الله عنه په وخت کې خلاص شو او له مدینې نه عراق ته لاړ او هلته یې عین التمر ته نږدې په دویمه، نومي ځای کې استوګنه غوره کړه او د ژوند تر پایه هماغلته اوسیده.

خالد رضي الله عنه له خپلو فاتحو مجاهدینو سره د دومة الجندل ښار بهرني خواته لاړ، په دې توګه له یوې خوا نه عیاض بن ربیعه رضي الله عنه سنګر نیولی و او له بلې خوا نه یې د هغوی مخه نیولې وه، جودي بن ربیعه له یوه لښکر سره له کلا نه بهر راووت او له خالد رضي الله عنه سره مخامخ شو، پر همدغه وخت د هغه بل لښکر پر عیاض رضي الله عنه حمله وکړه خو د الله مرسته او د مسلمانانو د سربښندنې نتیجه وه چې دواړو لښکرو ماتې وکړه، د خالد رضي الله عنه قهرمانو مجاهدینو جودي ابن ربیعه د لښکر مشر ژوندی ونیو، د هغه پوځ وغوښتل چې له میدانه وتښتي او کلا ته ننوځي خو د کلا خلکو د مسلمانانو له ویرې نه دروازه بنده کړه په همدغه شیبه کې د اسلام سپایان توري په لاس ور ورسیدل ، یو شمیر یې ووژل او یو شمیر نور یې بندیان کړل تر دې وروسته یې په کلا حمله وکړه د کلا دننه چې څومره جنګیالي اوسېدل هغه ټول یا ووژل شول او یا بندیان کړای شول.

حصيد، حنافس او مضيح

هغه وخت چې خالد رضي الله عنه په دومة الجندل کې په جګړه بوخت و، د حيره خلک چې د خپل مشر عقه په وژلو خوابدي وو د فارس پاچا ته يې وليکل چې له موږ سره له حيره نه د مسلمانانو په ايستلو کې مرسته وکړئ، د حيره عربو د ليک له امله د فارس دربار خپل دوه تنه پوځي افسران زر مهر، او زور به له يوه جنګيالي لښکر سره د هغوی مرستې ته راوليږل دغه دوه افسران چې د انبار شاوخواته را ورسيدل، نو د حصيد او حنافس عربي قبائيلو ته يې وليکل چې تاسو هم له خپلو جنګياليو سره له موږ سره ملګري شئ، قعقاع رضي الله عنه چې په حيره کې د خالد رضي الله عنه پر ځای کار کاوه او له دې حاله خبر شو نو سمدلاسه يې عبد بن فد رضي الله عنه د حصيد او عروه رضي الله عنه د حنافس په لوري وليږل، د دې لپاره چې د دغو دواړو عربو قبيلو لښکرې د فارس له لښکر سره يو ځای نشي هغوی دواړو د دغو عربو قبيلو لارې بندې کړې، په همدغه وخت کې خالد رضي الله عنه هم حيره ته راورسيده.

سره له دې چې خالد رضي الله عنه له دومة الجندل نه په دې نيت را خوځيدلی و چې د فارس د پاچا پر مرکز مداين باندې حمله وکړي خو کله چې دلته راغی او دا حالات يې وليدل نو د قعقاع رضي الله عنه په مشوره يې پر مداين باندې له حملې کولو نه د مخه دا غوره وګڼله چې لومړی دغه لښکر ته ماتې ورکړي، د همدې پريکړې پرا ساس، قعقاع بن عمرو رضي الله عنه، تميمي رضي الله عنه، او ابو ليلی رضي الله عنه په ډېره چټکۍ سره د زوربه او زر مهر د لښکرو په لور ورغلل له بل پلوه خالد رضي الله عنه ته دا خبر هم را ورسيده چې د عقه د وينې د بدل لپاره هذيل بن عمران په

مضیح نومې ځای کې لښکر راټول کړی دی او همدارنګه ربیع بن بحیر هم په ثني او بشرکي پوځونه راټول کړي دي او دا هڅه کوي چې د زر مهر او زوربه لښکرو سره یو ځای شي.
د دغو خبرونو له اوریدو څخه وروسته خالد رضي الله عنه هم له خپل زړور او جنګیالي لښکر سره په تمر نومې ځای کې له قعقاع رضي الله عنه او ابو لیلی رضي الله عنه سره یو ځای شو، له هغه ځای نه یې قعقاع رضي الله عنه حصید او ابو لیلی یې خنافس ته ولیږل.

د حصید جګړه

قعقاع رضي الله عنه چې حصید ته ورسیده، هلته یې ولیدل چې د زرمهر او زور به لښکرو سنګر نیولی دی او د مقابلې لپاره ځانونه چمتو کوي، قعقاع له رسیدو سره سم پرې حمله وکړه په دې توګه یوه سخته جګړه پیل شوه، د فارسي لښکر یو زیات شمېر خلک ووژل شول، قعقاع رضي الله عنه د یوې بریالۍ حملې په نتیجه کې د زر مهر سر په توره غوڅ کړ، زوربه د اسلام د یوه بل نومیالي او سربښندونکي مجاهد عصمته بن عبدالله رضي الله عنه له خوا نه ووژل شو، په دې توګه ایرانیانو ماتې وکړه او د وارخطایې په حالت کې یې په تېښته پیل وکړ، د تېښتې پر وخت یو زیات شمېر د مسلمانانو له خوانه ووژل شول او یو شمېر نور یې ژوندي ونیول یو زیات شمېر یې د تېښتې په حالت کې خنافس ته ورسېدل، هلته یې لا د پښو تناکې نه وې ښې شوې چې ابولیلی رضي الله عنه ور ورسېده، د حصید جګړه یې بیرته په ذهن کې را ژوندۍ شوه دلته هم له همغه راز تباهۍ او مرګ ژوبلې سره مخامخ شول لنډه دا چې له دې ځای نه هم د یوه بوذان نومې افسر په مشرۍ مضیح ته وتښتېدل، هلته له هذیل بن عمران سره چې د نا مسلمانه عربي

قبیلو لښکر یې راټول کړی و یو ځای شول.

خالد رضي الله عنه چې د فارس د لښکر د ماتې، تېښتې او په مضیح کې د هذیل بن عمران له لښکر سره د یوه ځای کېدو له حاله خبر شو نو په پرده کې یې قعقاع رضي الله عنه ابو لیلی رضي الله عنه، عبد رضي الله عنه او عروه رضي الله عنه د اسلام د لښکر افسرانو ته ولیکل چې په یوه ټاکلې شپه ټول مضیح ته را ورسیږي په خپله هم په همغه ټاکلې نېټه مضیح ته روان شو.

د مضیح جګړه

د اسلامي پوځ ټول افسران په همغه ټاکلې شپه مضیح ته را ورسېدل، د شپې په تیاره کې یې له څلورو خوانه د هذیل پر لښکر یرغل وکړ، د هغوی ټولو د الله اکبر نعرو د هذیل له ویدو لښکریانو نه وار پار خطا کړ، کله یې چې د تکبیر نارې تر غوږ شوې او سترګې یې وغړولې، نو له ځلنده تیرو تورو سره مخامخ شول، خواران ډېر پریشانه او وارخطا شول، تر څو یې ځانونه خوځول، مسلمانانو بیا سم نیمایې له تورو نه تیر کړي وو، د دغه لښکر زیاته برخه ووژل شوه یوازې د هذیل د ډلې یو څو تنه په تیښته بریالي شول.

خالد رضي الله عنه ته دا څرګنده وه چې ربیعه بن بحیر، په ثني او بشر نومې ځای کې له خپل لښکر سره دیره شوي دي، له همدې امله یې د مضیح له فتحه کولو نه وروسته سمدلاسه له قعقاع رضي الله عنه او ابولیلی رضي الله عنه سره یوه شپه وټاکله په خپله یې هم په همغه ټاکلې شپه ځان ثني ته ورساوه او له درې خواو نه د ربیعه په لښکر را پریوتل.

د ثني او بشر فتحه

د ربيعه په وېده لښکر ناڅاپه د تورو تندر را ولوېده، د شپې تيارې او د تيرو تورو خرپ، دغه لښکريان دومره وارخطا کړل چې هيڅ يې هم له لاسه پوره نشول ټول لښکر د شپې تيارې او تيروتورو وخوړ، څه جنګي وسايل او سامان چې په ښار کې وو، هغه د اسلام جنګياليو ترلاسه کړل، چې د غنيمت د قانون پر اساس پنځمه برخه د جنګ له بنديانو سره مدينې منورې ته ولېږله د دې جګړې په بنديانو کې د ربيعه بن بحير، لور صابحه هم وه، هغه په مدينه کې علي رضي الله عنه په بيه واخيستله او په نکاح يې کړله، دې ميرمنې نه د علي رضي الله عنه دوه اولاده عمر بن علي رضي الله عنه او رقيه بنت علي رضي الله عنها پيدا شول،عمر رضي الله عنه بن علي د پنځوس کلونو په عمر وفات شو

تر دې فتحې وروسته خالد رضي الله عنه له بشر، نه د رحناب، په لور روان شو، په رحناب کې د عقه زوی هلال، له خپل لښکر سره موجود و، خو ملګرو يې چې د اسلام د لښکرو اوازه واوريدله خپل مشر يې په ميدان پرېښوده او په تيښته وتښتېدل، هلال چې دا حال ولېده، نو خپله يې هم ځان ټينګ نه کړای شو، په رحناب کې د اسلام له جنګياليو سره هيڅ مقابله ونه کړه، له دې امله خالد رضي الله عنه د فراض د ښار په لوري وخوځيده

د فراض جګړه

د خالد رضي الله عنه د ناڅاپي او تباه کوونکو بريدونو خبر د عراق په ټولو سيمه کې خپور شوی وه، له همدې امله د شاوخوا ورې غټې قبيلې چې په دښتو کې اوسيدلې ډيرې سختې ويرې اخيستې وې، هغوی خپل خير په دې کې ولېده چې له مسلمانانو سره صلحه وکړي.

په دې توګه به چې خالد رضي الله عنه لښکرې هر ځای ته رسيدلې نو د هغې سيمو اوسيدونکو به اسلام يا جزيې ته غاړه اېښوده خالد رضي الله عنه له خپل پوځ سره د فرات د سيند تر څنګ د شمالي سيمو په لور حرکت وکړ، په لاره کې زياترو قبيلو ورته د اطاعت سرونه ټيټ کړل په همدې ترڅ کې فراض ته ورسيده فراض هغه سيمه ده چې د شام، عراق او الجزيره بريدونه يکې سره يو ځای شوي دي دغه سيمه د عراق او شام په انتهايي شمالي برخه کې پرته ده، که عياض بن غنم دومة الجندل فتحه کړې وای، نو ښايي خالد رضي الله عنه دغه ځای ته نه وای راغلی، ځکه د ابوبکر رضي الله عنه نظريه دا نه وه چې شام او عراق دې دواړه فتحه شي هغه يوازې دا غوښتل چې د دواړو هيوادونو په سرحدي پولو کې دې چې له جزيرة العرب سره نښتې دي، امن او صلحه وي چې ايرانيان او روميان له دغه لوري نه پر عربو بريد ونه کړای شي، خو الله جل جلاله ته دا منظوره وه چې دغه دواړه هيوادونه د خالد رضي الله عنه په لاس فتحه شي او د اسلام بيرغ پکې اوچت شي له همدې امله داسې اسباب او عوامل پيدا شول چې خالد رضي الله عنه تر دغه ځايه راشي او په دې توګه مسلمانانو ته له بري خوانه پر شام باندې د يرغل لاره پرانيستل شوه، د ايراني سرحدونو له لارې ورته پر روميانو باندې د بريد لاره خلاصه شوه، دا يو داسې معجزه وزمه کار و

چې د ابوبکر رضي الله عنه په خیال کې هم نه تیریده اخر دغه ستره کارنامه د عراق او شام فتحه د داسې اتل مسلمان په لاس سرته ورسیده چې په ریښتیا هم د عربو او عجمو ښځو د داسې زوی له راوړو نه عاجزې دي، خالد رضي الله عنه په فراض کې یوه میاشت تم شو.

په فراض کې له رومیانو او ایرانیانو نه پرته ډیرې نا مسلمانه عربې قبیلې هم راټولې شوې وې، دغو ټولو په ګډه سره یو ستر لښکر جوړ کړی وه، دغه خلک د خپل لښکر په څواک او برې دومره غره وو چې د اسلام د جنګیالیو مجاهدینو مخې ته پخپله راووتل.

خالد رضي الله عنه هم په توندۍ سره ځان د فرات سیند غاړې ته ورساوه، لږه شیبه وروسته ډېره خونړۍ جګړه پیل شوه، د اسلام نومیالیو مجاهدینو په دواړو لاسونو داسې تورې چلولې چې رومیان ورته ګوته په غاښ شول او یوه شیبه وروسته یې په ډېره وارخطایۍ له میدانه وتښتېدل، د هغوی تر څنګ ایرانیانو او عربو هم د خالد رضي الله عنه د ملګرو د تورې خرب ته ځان ټینګ نه کړای شو، هغوی هم له یوې شیبې وروسته ورپسې له میدان نه ښپې سپکې کړې، مسلمانان هم ورپسې شول د جګړې میدان هم ښه پراخه وو، څومره چې هغوی تښتېدل، هومره دوی هم ورپسې و، خالد رضي الله عنه خپلو فاتحو مجاهدینو ته حکم وکړ چې تر څو ما امر نه وي کړی تر هغې مو خپلې تورې ښې بې دریغه چلوئ له همدې امله د دښمن د وژل شوو شمېر په دغه جګړه کابو سل زره تنو ته رسیږي.

له دې سترې فتحې نه وروسته خالد رضي الله عنه تر لس ورځو پورې په فراض کې میشت شو، تر هغې وروسته له خپل فاتح پوځ سره د ۱۲ هجري کال دذی القعدې په ۱۵ نېټه بېرته حیره ته راستون شو.

پر شام باندې حمله

ابوبکر صدیق رضي الله عنه د ۱۳ هجري ۶۳۶ میلادي کال په پیل کې پر شام باندې له څو خواوو نه د حملې حکم ورکړ، ابو عبیده رضي الله عنه ته یې پر حمص باندې، یزید بن ابوسفیان رضي الله عنه ته یې پر دمشق، شرحبیل رضي الله عنه ته یې پر اردن او عمرو بن العاص رضي الله عنه ته یې پر فلسطین باندې د حملې حکم ورکړی و د دغو ټولو پوځي افسرانو تر قوماندې لاندې پوځ شمیر څلورویشت زرو تنو ته رسېده.

د اسلام دغه ننګیالي مجاهدین چې د عربو له بریدونو نه واوښتل نو قدم په قدم یې د رومیانو له پوځ سره مقابله پیښه شوه ځکه هغوی لا د مخه د جګړې لپاره ځان چمتو کړی و، پر دې سربېره د روم قیصر له ټول هېواد نه پوځونه راټول کړي وو او د جلا جلا افسرانو په مشرۍ یې د مسلمانانو مقابلې ته را استولي وو، د دغو حالاتو په نظر کې نیولو سره د اسلام افسرانو پرېکړه وکړه چې ټول پوځونه باید یو ځای شي او امیرالمؤمنین ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته یې ولیکل چې د مرستې لپاره نور پوځونه راولیږي له همدې امله خالد رضي الله عنه هم چې د عراق د فتحه کولو قومانده ورکړې شوې وه له هغه ځایه دمشق ته راروان شو. له بل پلوه د روم قیصر هم د مسلمانانو د مقابلې لپاره یو ستر پوځ رالیږلی و، دغه پوځ چې اجنادین نومې سیمې ته راورسیده نو هماغلته یې د جګړې لپاره ترتیبات پیل کړل.

خالد بن ولید رضي الله عنه او ابو عبیده بن جراح رضي الله عنه له خپلو لښکرو سره د اجنادین په لوري وخوځېدل نورو افسرانو ته یې ولیکل چې اجنادین ته ځان را ورسوي په دې توګه شرحبیل رضي الله عنه ، یزید رضي

الله عنه او عمرو بن العاص رضي الله عنه هم په خپل وخت اجنادين ته راورسيدل، خالد رضي الله عنه تر ټولو د مخه حمله وکړه له يوې ډيرې اوږدې او خونړۍ جګړې وروسته چې درې زره مسلمانان پکې شهيدان شول فتحه وشوه دغه جګړه د ۱۳ هجري کال د جمادي الاول په ۲۸مه نېټه پيښه شوې وه.

خالد رضي الله عنه چې له دغې جګړې نه خلاص شو نو بېرته يې د دمشق لوري ته مخه وکړه، هلته چې ورسېده نو ښار يې له هرې خوانه محاصره کړ، دغه محاصره دابوبکر صديق رضي الله عنه په وخت کې پيل شوه، خو فتحه يې د عمر رضي الله عنه په وخت کې پای ته ورسيدله.

د دمشق جګړه

دمشق د شام ستر مرکز و، څرنګه چې عربان له ډېرو پخوا زمانو نه د سوداګرۍ لپاره دمشق ته راتلل، نو د دغه ښار د عظمت او ښکلا اوازه په ټولو عربو کې خپره وه، له همدې امله خالد رضي الله عنه په ډېر اهتمام سره د ښار د کلابندۍ پلان جوړ او عملي کړ، د ښار د سترو دروازو د ساتنې لپاره يې هغه ستر ستر افسران وټاکل چې د شام د نورو ولايتونو د فتحه کولو لپاره ټاکل شوي وو، په دې توګه عمرو بن العاص رضي الله عنه د توما او شرحبيل رضي الله عنه د الفراديس، ابوعبيده رضي الله عنه په الجاثيه دروازو باندې وټاکل شول، په خپله خالد رضي الله عنه ، له پنځه زره پوځ سره باب الشرق ختيځې دروازې ته نږدې ديره شو.

عيسايانو چې د دغې محاصرې انتظامات، ترتيبات او سختي وليدله، نو همت يې بايلوده، د هغوی جاسوسان به د مسلمانانو د لښکر منځته راتلل او ليدل به يې چې پوځ په ډېر خوښۍ او ځوږ سره د دې فتحې لپاره ليواله

دي هر سپايي د ثبات او ټينګكار اتل ښكاري، خو سره له دې هم د روميانو زړونه په دې ډاډه وو چې هرقل لا ژوندی دی او له حمص نه مرستيال پوځونه را خوځيدلي دي.

خالد رضي الله عنه ضرار ته له دوه زره سورو سره حكم وكړ چې ته به د اسلام د لښكر د ساتنې لپاره شاوخواته ګرځې راګرځې خو ضرار رضي الله عنه عرض وكړ، چې دغه كار خو بالكل زما د طبيعت خلاف دی، زه خو له دښمن سره مخامخ جګړې ته ليواله يم، خالد رضي الله عنه ورته وويل چې تا ته اجازه ده هر چېرته دې چې دښمنان پيدا كول له توري نه يې تيروه.

عيسايانو فكركاوه چې د عربو خلك د زغملو توان نه لري نو له دې امله كه موږ لږ شان جګړه اوږده كړو له يوې خوا به ژمی راشي او دا خلك به له يخنۍ نه تنګ شي او له بلې خوا به د قيصر پوځونه هم زموږ مرستې ته راشي، خو د دوی دواړه اميدونه له خاورو سره برابر شول، ځكه مسلمانانو د يخنۍ په وړاندې داسې مقاومت وښوده چې په حملو كې يې هيڅ كمی را نغی او له بل پلوه خالد رضي الله عنه ذوی الكلاع نومي افسر له يوه تكړه پوځ سره له دمشق نه يو ميل لرې وليږه چې كه دمشق ته مرستيال پوځونه راشي مخه يې ونيسيځ او موږ پرې خبر كړئ له همدې كبله هرقل چې كوم پوځونه له حمص نه راليږلي وو د هغوی مخه ونيول شوه. جګړه له څلورو خوانه په ښار باندې پيل شوې وه، د دمشق خلك له هرې خوا نه كلابند وو، يو شمير خلكو يې د صلحې مشوره وكړه، خو د ښار مشر توما دغه خبره ونه منله.

په پای كې د ښار خلكو توما ته وويل چې موږ به تر څو پورې په دغه راز حالت كې ژوند كوو يا له كلا نه بهر شه او له دښمنانو سره مقابله وكړه يا پاچا ته د مرستې لپاره ليك ور واستوه، توما هغوی ته وويل كله چې مسلمانان پر ښار حمله وكړي نو موږ به د ديوالونو له سره پر هغوی باندې د غشو او تيږو باران جوړ كړو، په دې توګه به يو څو ورځې تيرې شي او مرستيال پوځونه به راورسيږي، كله چې له مركز نه دغه مرستيال پوځونه راورسېدل نو بيا به له كلا

نه بهر پر هغوی یوه سخته حمله وکړه او ماتې یې ورکړه.

یوه ورځ همداسې تیره شوه څو بله ورځ د اسلام برمیالیو مجاهدینو له ځلور خواوو نه پر کلا باندې د غشو او تیږو باران جوړ کړ، په دغه منځ کې د شرحبیل بن حسنه رضي الله عنه څو ملګري زخمیان شول او ایبان بن سعید رضي الله عنه په شهادت ورسیده د ایبان رضي الله عنه ښځې چې د خپل میړه د شهادت خبر واوریده نو په وسله یې ځان سنبال کړ او د شرحبیل رضي الله عنه په لښکر کې داخله شوه، د ښار مشر توما چې د شرحبیل رضي الله عنه ملګري ټپیان او خواره واره ولیدل نو له خپل پوځ سره له دروازې نه بهر راووت شرحبیل رضي الله عنه چې توما ولیده نو خپلو ملګرو ته یې وویل چې لږ پر شا ولاړ شئ هغوی چې لږ پرشاولاړل نو توما داسې فکر وکړ چې مسلمانانو شکست خوړلی دی او تښتي، خو یوه شیبه وروسته د اسلام جنګیالي بیرته د توما له ملګرو نه راتاو شول، د ایان بن سعید رضي الله عنه ښځه هم لږ شان لرې ولاړه وه پر دښمنانو یې د غشو باران جوړ کړی وه، د هغې یو ګوزار هم نه خطا کېده.

توما چې لږ رامخکې شو نو له شرحبیل رضي الله عنه سره مخامخ شو، دواړو خپلې تورې له تیکې نه راوایستلې او پر یوه بل یې ګوزارونه پیل کړل، توما په پرله پسې توګه په شرحبیل رضي الله عنه ګوزارونه کول، خو شرحبیل رضي الله عنه هم په ډېره مېړانه دفاع کوله، پر دغه وخت د سعید بن ایان رضي الله عنه ښځې د توما سترګه په نښه کړله، او د غشي په یو ګوزار یې پرې سوری کړه، په دغه کار سره توما د وار خطایی په حالت کې پر شا ولاړ او له خپل لښکر سره یې د کلا په لوري منډه کړه مسلمانان هم وریسې شول، خو کلا ته چې ورننوتې شول نو د کلا خلکو پرې له پاسه د تیږو او غشو باران جوړ کړ په دغه الغاء تلعاو کې توما بیرته له خپل لښکر سره کلا ته ننوت او دروازې یې په ځان پسې وتړلې څو ورځې وروسته د اسلام دښمنانو د شپې له خوا نه له هرې دروازې نه یوه یوه رساله پر مسلمانانو باندې د شبخون لپاره راولیږله خو

خالد رضي الله عنه کله دومره بې خبره وو چې دښمن یې په دومره معمولي پلان رانښکیل کړای شي، هغه مخکې تر مخکې په هره خیمه کې وسله وال ساتونکي ټاکلي وو، هغوی په ډېر دقت سره څوکۍ کوله سربېره پر دې یې ضرار بن ازور رضي الله عنه هم له دوه زره سپرو سره د دغه کار لپاره ټاکلی و، له همدې امله څنګه چې دښمنان له کلا نه را ووتل، مسلمانانو ورته ځانونه چمتو کړل له هرې خوانه یې په ډېره مېړانه ورسره مقابله وکړه، په زرګونو تنه دښمنان په دغه شپه ووژل شول، په دغه جګړه کې د شرحبیل رضي الله عنه مېړانه د ستاینې وړ ده.

د دمشق فتحه

د شپې له ناڅاپي یرغل نه چې دغه جګړه پیل شوه توله ورځ یې دوام وکړ، د اسلام دښمنانو په زرګونو مړي په میدان کې پرېښودل او دې ته اړ شول چې بېرته کلا ته ننوزي، د هغوی مشر توما چې د خپل لښکر ماتې ولیده چې کلا ته ګوډ او مات راننوتل نو ډېر سخت خپه شو او ویرې واخیست، هغه دا ګومان کاوه چې د شپې په همدغه ناڅاپي حمله به د مسلمانانو کار پای ته ورسوم، خو سربېره پر دې چې مسلمانان یې د کلا له دروازونه یو ګام په شا تګ ته اړ نه کړای شول، پخپله یې هم ډېر مالي او ځاني تاوان ولیده.

د کلا نورو مشرانو چې د جګړې نتیجه ولیده، په ډېره غوسه یې توما ته وویل، موږ خو مخکې درته ویلي وو چې مسلمانانو ته په جګړه کې څوک ماتې نشي ورکولای که اوس هم ته زموږ د صلحې مشوره نه منې نو موږ به پخپله له مسلمانانو نه امان وغواړو، توما هم چې د جګړې نتیجې یې د ثبات پښې ښویولې وې، د هغوی مشورې ته له ناچارۍ نه غاړه کېښوده، ابو عبیده رضي الله عنه ته راغی او د صلحې غوښتنه یې وکړه، ابو عبیده رضي الله عنه د هغه د صلحې غوښتنه ومنله خو خالد رضي الله عنه د

صلحې له تړون نه خبر نه و، هغه په خپل خاص جنګي مهارت سره ختيځه دروازه ماته کړه او ښار ته له خپلو تورزنو سره ورننوت په يوه شيبه کې يې د اسلام په زړکونو دښمنان له تورو تېر کړل.
ابو عبيده رضي الله عنه چې دمشق ته د خالد رضي الله عنه له ننوتلو نه خبر شو نو سمدلاسه يې هغه د صلحې له تړون نه خبر کړ، خالد رضي الله عنه په دې خبره حيران شو چې دا څنګه صلحه شوه، موږ خو ښار ته د تورې په زور را ننوتلي يو، خو په پای کې دا پرېکړه وشوه چې توما او د هغه ملګري دې له کلا نه ووځي، په دې توګه د دمشق ښار د اسلام د ننګياليو مجاهدينو په لاس فتحه شو د دې پر تمينې فتحې خبر د غنيمت له مال سره د اسلامي خلافت مرکز ته واستول شو.
د خلافت مرکز ته د استازي له رسيدو نه څو ورځې د مخه اميرالمؤمنين ابوبکرصديق رضي الله عنه وفات شوی وه او د هغه پر ځای عمر رضي الله عنه د خلافت چارې سنبال کړې وې هغه چې د دغې سترې فتحې خبر واوريده نو ډېر خوښ شو.

د شام عامل

د اسلام د دغه ستر فاتح او مجاهد جنرال خالد بن وليد رضي الله عنه د تورې په خرپ سره تر شپاړسم هجري کال پورې ټول شام د اسلامي خلافت يوه برخه شوه، د شام تر فتحه کولو وروسته د دې خبرې لپاره هم ضرورت و، چې هلته د خلافت له خوا نه يو تورزن او مدبر حاکم وټاکل شي چې دغه نوی مسلمانه سيمه اداره او کنټرول کړای شي، په دغه کار کې هم خالد رضي الله عنه پوره پوره برخه واخيستله، د شام خلکو ته که د خالد رضي الله عنه د تورې جوهر د جګړې په ميدان کې ښکاره او تثبيت شوی و نو، د

حکومت په تدبر او سالمه اداره کې هم د هغه په اسلامي اخلاقو او جوهر معترف شول، خالد رضي الله عنه د اسلامي خلافت د دربار له خوا نه د شام د هغې برخې عامل یعنې ستر حاکم وټاکل شو چې د روم د پاچا هرقل د امپراطورۍ بریدونه ترې نه پیل کیږي، خالد رضي الله عنه په دغه سرحدي سیمه کې چې کلونه کلونه یې د رومیانو د برچې او نېزې تر سیورې لاندې ژوند کړی وه داسې نظم او انتظام منځته راوسته چې هیڅکله هم چا د فتنې او شرارت را منځ ته کولو ته زړه ښه نه کړای شو.

خالد رضي الله عنه کابو په یو سلو پنځه ویشت (۱۲۵) جګړو کې ګډون کړی وه، حملې یې کړي دي او مقابلې یې کړي دي، د هغه وخت حمله او یا دفاعي مقابله هم د نن ورځې د جنرالانو په څېر نه وه چې د میز پر سر د جګړې نقشه او پلان جوړ کړي او په خپله ورته په کوم ګوښه ځای (Operation Room) یا د عملیاتو خونه کې بې غمه او خوندي ناست وي.

د خالد رضي الله عنه زیاتره جګړې داسې دي چې په هغو کې تر هر چا مخکې دی د جګړې میدان ته ور وتلی دی او د دښمن له خطرناکو اتلانو سره یې پنجه ورکړې ده، د مؤته په جګړه کې د خالد رضي الله عنه په لاس کې نهه (۹) تورې ماتې شوې وې، لکه څنګه چې درنو لوستونکیو ولوستل په زیاتره جګړو کې د هغه یوې خطرناکې او بریالۍ حملې او بې سارې شجاعت د جګړې د برې او ناکامۍ پریکړه کړې ده، د دښمن د لښکر د نومیالیو سردارانو سرونه د خالد رضي الله عنه په لاس له سره بیل شوي دي او په نتیجه کې، د نور لښکر د ارادې ماڼۍ نړیدلې ده، د یوه روایت پر اساس د هغه په ټول وجود کې داسې ځای نه وه چې د زخم او ټپ نښه پرې نه وي، هغه ددې لپاره په دومره جوس او ځوړ جهاد کاوه او د دښمن د لښکر د تیرو تورو څنګل ته به یې ور دانګل چې د شهادت لوړ مقام یې په نصیب شي.

د خالد رضي الله عنه غزل

په اولسم (۱۷) هجري کال کې د شام له فتحې نه وروسته د خالد رضي الله عنه د غزل مسئله هم يوه ډېره ستره پېښه ده.
په دغه برخه کې د عامو مورخينو نظر دا دی چې عمر رضي الله عنه د خلافت د چارو له سنبالولو سره سم لومړی حکم د خالد رضي الله عنه د معزولۍ په برخه کې صادر کړ، خو دا خبره سمه نه ښکاري.
حقيقت دا دی چې عمر رضي الله عنه له ډېرې مودې راهيسې د خالد رضي الله عنه د ځينې بې اعتداليو له امله ناراضه وو، خو سره له دې يې هم د خلافت په پيل کې هغه ته هيڅ هم ونه ويل د خالد رضي الله عنه دا عادت وو چې د لښکر د خرڅ او مصارفو پانې او اسناد به يې د خلافت دربار ته نه لېږل له همدې امله عمر رضي الله عنه هغه ته وليکل چې په راتلونکي کې دې مسئلې ته پاملرنه وکړې خو په ځواب کې خالد رضي الله عنه ورته ليکلي وو چې زه د ابوبکر رضي الله عنه له زمانې راهيسې همداسې کوم اوس له خپل پخواني عمل نه نشم او وښتلای ځرګنده خبره ده چې د عمر رضي الله عنه په څېر خليفه دغه راز خود مختارۍ نشوای زغملای په داسې حال کې چې د بيت المال د پيسو مسئله هم په کې وي، له همدې امله يې خالد رضي الله عنه ته وليکل چې ته يوازې په دې شرط سپه سالار پاتې کيدای شې چې د پوځ د مصارفو حساب تل د خلافت مرکز ته را واستوې خالد رضي الله عنه دغه شرط نه و منلی همدا لامل و چې هغه يې د پوځ له سپه سالارۍ نه معزول کړ، حافظ ابن حجر رحمه الله دغه پېښه په الاصابه نومې کتاب کې د خالد رضي الله عنه د پېژندنې په برخه کې په تفصيل سره ليکلې ده، خو سره له دې يې هم هغه بالکل نه و معزول کړی بلکې د

ابوعبيده رضي الله عنه امين الامت تر قوماندې لاندې و.
تر دې وروسته په همدغه کال ۱۷ هجري ۶۳۸ میلا دي یوه بله پیښه داسې وشوه چې خالد رضي الله عنه یو شاعر ته لس زره روپۍ انعام ورکړ. کاتبانو دغه پیښه عمر رضي الله عنه ته ولیکله، عمر رضي الله عنه ابو عبیده بن الجراح رضي الله عنه ته ولیکل چې که خالد رضي الله عنه دغه پیسې له ځانه ورکړي وي نو اسراف یې کړی دی او که د بیت المال له پیسو نه یې ورکړي وي نو خیانت یې کړی دی، په دواړو صورتونو کې د عزل وړ دی.
د خالد رضي الله عنه د عزل کیفیت هم د اوریدو وړ دی. د خلافت هغه استازي چې د خالد رضي الله عنه د عزل مکتوب راوړی وه، له هغه نه یې په عام مجلس کې پوښتنه وکړه، چې: دا انعام تا له کوم ځایه ورکړ؟ که خالد رضي الله عنه په خپله تېروتنه اقرار کړی وای نو د عمر رضي الله عنه حکم دا و چې له سزا نه یې تېر شي، خو هغه د خپلې تېروتنې منلو ته چمتو نه و، د خلافت استازي مجبوراً د عزل د علامې په توګه د هغه له سره خولۍ راښکته کړه او د هغه د سر غړونې په توګه یې د هغه پګړۍ د هغه له غاړې نه تاوه کړه.
د دې پیښې ساری د نړۍ په تا ریخو کې نه لیدل کېږي چې دومره ستر سپه سالار چې ساری یې په ټوله اسلامي نړۍ کې لا څه چې په ګرده نړۍ که هم نه لیدل کیده او هغه چې توري او میړانې یې د ارتداد د وخت د فتنې ریښې داسې له بیخه ایستلې وې چې تر مودو مودو پورې یې چا نوم پر خوله نشوای اخیستلای.
هغه چې د توري خرپ یې تل د جګړې نقشه او مخه د اسلام په ګټه بدله کړې وه. هغه چې د کفر په وړاندې یې په (۱۲۵) یو سلو پنځه ویشت جګړو کې برخه اخیستې وه، هغه چې په توري سره یې د شام او عراق د قسمت پرېکړه شوې وه او بالاخره هغه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د

سیف الله لقب ورکړی وه.
هغه ته نن د خلافت د یوه معمولي استازي له خوا نه د خپل فاتح لښکر په منځ کې په دې توګه سزا ورکول کېده او د هغه له خولې نه اه او سپین قدرې هم ونه وت، دغه پېښه له څو اړخه د غور وړ ده.
له یوې خوا نه خو د دومره ستر سپه سالار نیک نفسي او حق پرستي ښيي، له بلې خوا نه د عمر رضي الله عنه خلافت د عدالت، د نظم او دسپلین برم او جلال ښيي، چې خالد رضي الله عنه د عراق او شام فاتح د یو سلو پنځه ویشت (۱۲۵) جګړو فاتح جنرال سره حساب کولای شي او هغه ورته غاړه ږدي، له دې پېښې نه د دغه وخت د اسلام د مجاهدینو د شرعي اطاعت احساس هم ښه څرګند یدای شي.
خالد رضي الله عنه چې مدینې ته راغی نو د عمر رضي الله عنه حضور ته راغی او ورته وې ویل: ای امیرالمؤمنین! قسم په الله جل جلاله تاسو زما په برخه کې انصاف نه دی کړی.
عمر رضي الله عنه ترې نه پوښتنه وکړه: تاسره دومره شته د کومه شول؟
خالد رضي الله عنه وویل دا ټول زما د غنیمت برخه ده که له اویازره روپیونه چې زما برخه ده هر څومره زیاتې شوې زه به هغه بیت المال ته تحویل کړم.
له حساب نه وروسته شل زره روپۍ زیاتې شوې، سمدلاسه یې بیت المال ته تحویل کړې.
عمر رضي الله عنه د خالد رضي الله عنه په دغه شریفانه عمل ډېر خوښ شو او ورته وې ویل: خالد! په الله جل جلاله قسم چې ته ماته ګران یې او زه ستا عزت هم کوم.
تر دې وروسته عمر رضي الله عنه خپلو ټولو عاملینو ته لیکونه ولېږل چې ما خالد رضي الله عنه د خیانت له امله نه دی معزول کړی او نه ترې نه زه

ناراضه يم ريښتيا خبره دا ده چې له ډېرې مودې راهيسې لېدل چې ورځ په ورځ ورسره د خلکو مينه د يو فاتح سپه سالار په توګه زياتيږي، ما له دې امله د هغه معزولول غوره وګڼل چې خلک په دې پوه شي هر څه الله جل جلاله کوي، د دغو پېښو په نظر کې نيولو سره يوه نکته سنج او دقيق سړی په اسانۍ سره پوهيدلای شي چې د خالد رضي الله عنه ۰ عزل اسباب او عوامل څه وو او څه مصالح پکې پټ وو

خو خالد رضي الله عنه د هغه په لښکر کې د يوه ځلانده او فاتح ستوري په حيث ځلېده او تر پخوانۍ لا زيات ايثار او قربانۍ يې په هر جګړه کې ښندله

د خالد رضي الله عنه وفات

خالد سيف الله رضي الله عنه به د ژوند په پای کې هر چاته خپل زخمونه ورښودل اوويل به يې، افسوس زه داسې مرم لکه کوم ډارن انسان چې ومري او يا کوم اوښ خپلې ورروستۍ سلګۍ وهي، زما ارزو دا وه چې زه د جګړې په ميدان کې شهيد شم

د اسلامي نړۍ دغه ستر مجاهد او فاتح جنرال، خالد بن وليد رضي الله عنه د شهادت په اسره له دې فاني دنيا نه نيمه خوا ولاړ او په ۲۱ هجري کال کې د خپل حقيقي خالق حضور ته ورغی

امير المؤمنين عمر فاروق رضي الله عنه د توريالي خالد رضي الله عنه په مړينه ډېر خواشينی و، اوښکې يې بالکل نه دريدلې، ويې فرمايل:

دغه زيان د ټولو مسلمانانو لپاره د تلافي او جبران وړنه دی، هغه خالد رضي الله عنه د اسلام لپاره ستره فاتح او د دښمنانو لپاره يو ستر شکست او دهشت و، کله چې عمرفاروق رضي الله عنه د خالد رضي الله عنه جنازې ته حاضر شو نو پر مبارک مخ يې د اوښکو سېلاب را روان و

ماخذونه

۱- القران الكريم
۲- اسد الغابه في معرفة الصحابه، ابن اثير ابي الحسن علي، د چاپ ځای دارابن حزم لبنان بیروت، د چاپ کال ۱۴۲۵ هـ ق.
۳- الاصابه في تميز الصحابه، ابن حجر العسقلاني، د چاپ ځای دارالفکر لبنان بیروت، د چاپ کال ۱۴۲۸ هـ ق.
۴- البدايه والنهايه، ابن كثير ابي الفداء اسماعيل د چاپ ځای دارابن حزم لبنان بیروت د چاپ کال ۱۴۳۰ هـ ق.
۵- حياة الصحابه، کاندهلوي محمد يوسف، د چاپ ځای دارالحديث القاهره د چاپ کال ۱۴۲۸ هـ ق.
۶- روشن ستاره مفتي عبدالستار، د چاپ ځای اداره تاليفات اشرفيه ملتان پاکستان، د چاپ کال ۲۰۰۸ م
۷- د اسلام څلور ستر فاتحين، ستانکزی محمد نسيم، د چاپ ځای مسلم خپرندويه ټولنه جلال اباد د چاپ کال ۱۳۹۴ هـ ش.

ش
۱۳۹۷/۵/۱۱ نیمه ساعت AM12:37
دانزی کار مکمل شوه
پی ډي ایف کوونکی: عزت الله سلطانزی
Fb: EzaTullah sulTanzai

چاپ چارې:
د مسلم خیرندویه ټولنې تخنیکي څانګه
۰۷۹۲۰۳۰۶۷۷ - ۰۷۹۳۰۷۳۰۸۰
muslim_pub@yahoo.com

Designed by: Ab. Hadi Asar